Regeringens proposition 1987/88:156

om ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

Prop.
1987/88:156

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 mars 1988.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Bengt K. Å. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att basen för skatten på värdepapper vidgas till att omfatta omsättning av värdepapper på den s.k. penning- och obligationsmarknaden.

Det föreslås att skatt skall tas ut på handeln med räntebärande löpande skuldebrev, sådana räntebärande enkla skuldebrev som utgör s.k. masspapper och svenska statens premieobligationer. Skatt föreslås även tas ut på omsättningen av terminskontrakt och köp- och säljoptioner, som avser de omsättningsskattepliktiga värdepapperen.

Kretsen av skattskyldiga vid omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten föreslås vara densamma som enligt gällande regler. För fondkommissionärers led föreslås att skatten skall tas ut med endast halvt skattebelopp vid handel för egen räkning. En sådan reducerad skatt föreslås även för fondkommissionärers egenhandel på aktiemarknaden. Detta innebär en ändring av nuvarande regler enligt vilka skatt inte tas ut i en fondkommissionärs led då han handlar för egen räkning. Vid överlåtelser där riksbanken eller riksgäldskontoret är avtalspart föreslås vidare att skatt inte tas ut.

Vid omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten föreslås skatten utgå i relation till vederlaget och den återstående löptiden för värdepapperet. Vid omsättning av terminskontrakt som avser dessa instrument föreslås skatten utgå i relation till det avtalade värdet på och den återstående löptiden för den egendom som terminskontraktet avser. Utgångspunkten för skatteberäkningen bör vara en skattesats på 0,03 procent av vederlaget resp. det avtalade värdet på den egendom som ett terminskon-

1 *Riksdagen 1987/88. 1 saml. Nr 156*

trakt avser, beräknat sammantaget för köp- och säljledet. Vid omsättning av terminskontrakt på aktiemarknaden föreslås skatten utgå med 2 procent av det avtalade värdet på den egendom som terminskontraktet avser. Vid omsättning av optioner på penning- och obligationsmarknaden föreslås skatten utgöra 2 procent och vid omsättning av optioner på aktiemarknaden 4 procent av premien vid utställandet resp. vederlaget vid återköp eller återförsäljning (kvittning), beräknat sammantaget för köp- och säljledet.

Vid skattepliktig omsättning av svenska statens premieobligationer föreslås skatten utgöra 0,3 procent av vederlaget, sammantaget för köp- och säljledet.

I propositionen behandlas även vissa ytterligare tillägg och ändringar i den nuvarande lagen. Bl.a. föreslås uttryckliga bestämmelser om att lagen är tillämplig på sådana utländska värdepapper som kan jämställas med omsättningsskattepliktiga svenska värdepapper, att s.k. apportemission skall vara att anse som köp i lagens mening och att ersättning för upplupen ränta skall ingå i beskattningsunderlaget för värdepapperet. Det föreslås också en ändring i bestämmelsen om skattskyldighetens inträde för det fall att vederlaget helt eller delvis är okänt vid avtalsslutet.

Den föreslagna utformningen av en skatt på omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrument och de föreslagna ändringarna i beskattningen av aktiemarknaden kan beräknas ge ökade skatteintäkter på ca 1 miljard kr. per år.

Det föreslås att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 1989 och tillämpas på värdepappershandel där avslut sker efter ikraftträdandet.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper[1]

dels att 1–6 och 8–10 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas sex nya paragrafer, 7 och 11–15 §§ samt närmast före 1, 5, 8, 11, 12, 13 och 14 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2] första stycket	1 §
Till staten skall enligt denna lag erläggas skatt på omsättning av 1. aktier, 2. konvertibla skuldebrev, 3. skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, 4. skuldebrev förenade med optionsrätt till köp av aktier, 5. teckningsbevis, 6. interimsbevis, 7. emissionsbevis, 8. inköpsrättsbevis, 9. optionsbevis, 10. köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev.	Till staten skall enligt denna lag betalas skatt på omsättning av a) aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, skuldebrev förenade med optionsrätt till köp av aktier, teckningsbevis, interimsbevis, emissionsbevis, inköpsrättsbevis, optionsbevis, terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev samt köp- och säljoptioner som avser värdepapper enligt c), b) köp- och säljoptioner som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev, c) räntebärande löpande skuldebrev som inte anges under a), räntebärande enkla skuldebrev som avses i 32 § tredje stycket lagen (1936:81) om skuldebrev samt terminskontrakt som avser värdepapper enligt denna punkt, d) svenska statens premieobligationer samt köp- och säljoptioner och terminskontrakt som avser sådana värdepapper, e) utländska värdepapper som kan jämställas med värdepapper som avses i a) – d). Denna lag gäller även överlåtelse av sådana rättigheter eller skyldigheter som avses i första stycket och beträffande vilka registrering eller liknande förfarande tillämpas i stället för utfärdande eller överlämnande av skriftlig handling.

2 §

Med räntebärande skuldebrev avses i denna lag även sådana skuldebrev där avkastningen framkommer som skillnaden mellan emissionskursen och vad som betalas vid inlösen.

1 § andra och tredje styckena

3 §

Med omsättning avses köp och byte.

Som köp anses även kvittning av köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev. Med köp jämställs enligt denna lag kontantavräkning av köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier eller aktieindex.

Med köp avses enligt denna lag även förvärv genom tillskott av värdepapper som anges i 1 § första stycket a) vid bildande av aktiebolag, vid nyemission eller vid emission enligt 5 kap. aktiebolagslagen (1975:1385). Med köp avses vidare utställande och kvittning av köp- och säljoptioner samt ingående och kvittning av terminskontrakt.

2 § första och andra styckena

4 §

Ett köp skall anses innefatta ett säljled och ett köpled och ett byte dubbla sälj- och köpled.

För en omsättning skall skatt erläggas såväl i säljledet som i köpledet.

För en omsättning skall skatt betalas såväl i säljledet som i köpledet.

Skattskyldighet

3 §[3] första och andra styckena

5 §

Skattskyldig är fondkommissionär som sluter avtal om omsättning av värdepapper som avses i 1 § eller medverkar till ett sådant avtal. Om den för vars räkning kommissionären medverkar inte är bosatt i Sverige skall skatt inte erläggas för hans led när omsättningen avser utländska värdepapper.

Vid omsättning där fondkommissionär inte medverkar är den skattskyldig som är bosatt i Sverige och som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper som avses i 1 § till ett värde av minst 500 000 kronor.

Vid bedömning av omsättningens storlek under ett kalenderhalvår skall vederlag eller del av sådant vederlag som avses i 13 § hänföras till det kalenderhalvår under vilket avslut skett.

3 § tredje stycket

6 §

I fråga om var en person skall anses vara bosatt tillämpas för en fysisk person punkt 1 av anvisningarna till 53 § kommunalskattelagen (1928:370) och för en juridisk person 1 § valutaförordningen (1959:264).

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 § fjärde stycket	7 §
Vid överlåtelse som avses i 2 § 4 mom. nionde stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall skatt inte utgå.	Vid överlåtelse som avses i 2 § 4 mom. nionde stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall skatt inte tas ut. Skatt skall inte heller tas ut vid omsättning där Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret är avtalspart.
	Skattesatser m. m.
4 §[4] första stycket	8 §
Skatten utgår med en procent av överlåtelsesumman (vederlaget). När en aktie omsätts på grund av att en köpoption som avses i 1 § första stycket 10 utnyttjas (löses) utgörs dock vederlaget i stället av aktiens lägsta noterade säljkurs på avslutsdagen, om detta värde är högre än överlåtelsesumman.	I fall som avses i 1 § första stycket a) utgör skatten en procent av överlåtelsesumman (vederlaget). I fall som avses i 1 § första stycket b) utgör skatten två procent av vederlaget för optionen. I fall som avses i 1 § första stycket c) utgör skatten en procentandel av vederlaget enligt följande tabell.

Föreslagen lydelse Skatten är för värdepapper med en löptid som går ut under	*tidigast*	
det 5:e	kalenderåret efter det kalenderår när omsättning sker	0,015 % av vederlaget
det 4:e	”	0,0125 % ”
det 3:e	”	0,01 % ”
det 2:a	”	0,0075 % ”
det 1:a	”	0,005 % ”
det 4:e	kalenderkvartalet efter det kalenderkvartal när omsättning sker	0,005 % av vederlaget
det 3:e	”	0,004 % ”
det 2:a	”	0,003 % ”
det 1:a	”	0,002 % ”
samma	kalenderkvartal som det kalenderkvartal när omsättning sker	0,001 % av vederlaget
en period om 45 dagar	efter det att omsättning sker	0,0005 % av vederlaget

Om skatten för en och samma omsättning kan beräknas med ledning av flera skattesatser skall den skattesats som är lägst tillämpas.

I fall som avses i 1 § första stycket d) utgör skatten 0,15 procent av vederlaget.

I fall som avses i 1 § första stycket e) tas skatten ut enligt de grunder som tillämpas för motsvarande svenska värdepapper.

9 §

När omsättningen avser ett terminskontrakt skall som vederlag anses det avtalade priset på den egendom som terminskontraktet avser.

4 § andra stycket

I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

10 §

I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. I vederlaget inräknas däremot ersättning för upplupen ränta. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

Fondkommissionärers handel

2 § tredje stycket

När en fondkommissionär handlar för egen räkning utgår inte skatt för hans led.

11 §

När en fondkommissionär för egen räkning omsätter värdepapper som avses i 1 § utgör skatten för fondkommissionärens led hälften av det skattebelopp som annars skulle ha tagits ut.

5 §

En fondkommissionär får av sin uppdragsgivare eller avtalspart ta ut ett belopp som svarar mot den skatt för den aktuella omsättningen för vilken fondkommissionären är skattskyldig.

Skattskyldighetens inträde

6 §

Skattskyldighet inträder när avslut sker.

12 §

Skattskyldighet inträder när avslut sker. Om vederlagets storlek då inte är känd, inträder skattskyldigheten vartefter storleken blir känd.

Registreringsskyldighet

8 §

Skattskyldiga skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering. Den som godkänns som fondkommissionär skall anmäla sig innan verksamheten påbörjas och annan skall anmäla sig när omsättningen under ett halvt kalenderår uppgått till 500 000 kronor.

13 §

Skattskyldiga skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering. Den som godkänns som fondkommissionär skall anmäla sig innan verksamheten påbörjas. Andra skattskyldiga skall anmäla sig när den omsättning som enligt 5 § andra och tredje styckena skall hänföras till ett halvt kalenderår har uppgått till 500 000 kronor.

Redovisning av skatt m. m.

9 §

14 §

Den som är skattskyldig skall lämna deklaration för bestämda redovisningsperioder.

Redovisningsperioden är kalendermånad för den som är skattskyldig enligt 3 § första stycket och halvt kalenderår för den som är skattskyldig enligt 3 § andra stycket.

Redovisningsperioden är kalendermånad för fondkommissionärer och halvt kalenderår för övriga skattskyldiga.

10 §

15 §

Regler för förfarandet vid beskattningen finns i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

[1] Lagen omtryckt 1984:164.
[2] Senaste lydelse 1987:488.
[3] Senaste lydelse 1986:504.
[4] Senaste lydelse 1986:504.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 mars 1988

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Gustafsson, Leijon, Petersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Thalén

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

1 Inledning

I en inom finansdepartementet utarbetad promemoria (Ds Fi 1987:9) har föreslagits ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper (LVP). Förslaget innebär att skatt skall tas ut även på omsättning av värdepapper på den s.k. penning- och obligationsmarknaden. Vidare föreslås vissa ändringar i de nuvarande bestämmelserna om skatt på omsättning av aktier m.m.

Till protokollet i detta ärende bör fogas som *bilaga 1* en sammanfattning av promemorian.

Promemorian har remissbehandlats. Som *bilaga 2* till protokollet bör fogas en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena i behandlade delar.

Regeringen beslutade den 25 februari 1988 att inhämta lagrådets yttrande över det lagförslag som intagits i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande över förslaget bör fogas till protokollet som *bilaga 4*.

Jag avser att i det följande ta upp de i promemorian behandlade frågorna. Jag kommer dessutom att ta upp frågan om beskattning av fondkommissionärers egenhandel på aktiemarknaden och skattskyldighet för riksgäldskontoret.

Jag ansluter mig i allt väsentligt till vad lagrådet har föreslagit och skall närmare behandla detta i anslutning till skälen för mina resp. förslag.

Med hänsyn till att lagen föreslås gälla även för s.k. papperslös handel har lagrådet föreslagit att lagen ges rubriken "Lag om skatt på omsättning av vissa värdepapper m.m." En sådan ändring skulle innebära att redaktionella ändringar måste ske i flera andra lagar. Av praktiska skäl och då det kan godtas att en rubrik inte alltid täcker hela lagens innehåll anser jag inte att lagrådets förslag i detta avseende behöver följas.

Utöver de ändringar som är föranledda av lagrådets yttrande har vissa justeringar av redaktionell art gjorts i förhållande till det förslag som remitterats till lagrådet. Vidare föreslår jag i propositionen ytterligare en skattesats.

2.1 Gällande regler

LVP som reglerar skatten på omsättning av vissa värdepapper trädde i kraft den 1 januari 1984. Därefter har lagen ändrats i vissa avseenden, senast den 1 juli 1987 då överlåtelser av köp- och säljoptioner som avser aktieindex samt av terminskontrakt som avser aktier, aktieindex och konvertibla skuldebrev gjordes skattepliktiga.

Enligt LVP skall skatt betalas på omsättning av aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning eller till köp av aktier, teckningsbevis, interimsbevis, emissionsbevis, inköpsrättsbevis, optionsbevis samt köp- och säljoptioner och terminskontrakt som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev.

Med omsättning avses köp och byte. Ett köp skall anses innefatta ett säljled och ett köpled och ett byte dubbla sälj- och köpled.

Skatt skall vid omsättning betalas med 1 procent av överlåtelsesumman (vederlaget) i såväl sälj- som köpledet.

Skattskyldiga är fondkommissionärer som sluter avtal om omsättning eller medverkar till sådana avtal. Om en fondkommissionär inte medverkar är den skattskyldig som är bosatt i Sverige och som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper till ett värde av minst 500 000 kr.

Skatt utgår inte för en fondkommissionärs led när han handlar för egen räkning.

2.2 En breddad skattebas

Mitt förslag: Basen för skatten på värdepapper vidgas till att omfatta omsättning av värdepapper på den s.k. penning- och obligationsmarknaden.

Det föreslås att gällande regler ändras så att en beskattning skall ske av fondkommissionärers handel för egen räkning på aktiemarknaden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt såvitt avser penning- och obligationsmarknaden. Frågan om beskattning av fondkommissionärers handel för egen räkning på aktiemarknaden behandlades inte i promemorian.

Remissinstanserna: Förslaget att införa en omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden har tillstyrkts av Landsorganisationen i Sverige (LO) och allmänna pensionsfondens första fondstyrelse. Riksgäldsfullmäktige har uttalat sig positivt till ett skatteuttag inom finanssektorn. Även Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anser att en breddning av skattebasen är motiverad. Flertalet av de övriga remissinstanserna har däremot avstyrkt eller ställt sig kritiska till förslaget att införa en beskattning av handeln med penning- och obligationsmarknadsinstrumenten.

Bakgrunden till mitt förslag: Värdepappersmarknaden kan i stort sett delas upp i en aktiemarknad och en marknad för i huvudsak räntebärande värdepapper, den s.k. penning- och obligationsmarknaden. Marknadernas storlek kan belysas av dels värdet på de utestående värdepapperen, dels omfattningen på omsättningen. Det samlade värdet av börsnoterade aktier uppgår till omkring 500 miljarder kr., medan det samlade värdet av sådana värdepapper som omsätts på penning- och obligationsmarknaden uppgår till ett ungefär dubbelt så stort belopp. Omsättningen på aktiemarknaden kan uppskattas till ca 125 miljarder kr. per år, medan omsättningen på penning- och obligationsmarknaden kan beräknas till omkring 10 000 miljarder kr. per år inkl. terminshandel. Penning- och obligationsmarknaden utgör alltså enligt båda måtten huvuddelen av värdepappersmarknaden.

Det kan i detta sammanhang vara befogat att något beröra beskattningen av värdepappershandel i andra länder. Omsättningsskatt på aktiehandel finns i ett flertal industriländer. Beskattning av handeln med penning- och obligationsmarknadsinstrument är inte lika vanlig men förekommer bl.a. i Västtyskland, Schweiz och Japan. I Schweiz har omsättningsskatten på värdepapper hänförliga till penning- och obligationsmarknaden stor statsfinansiell betydelse. Detta beror dels på att omsättningen på den schweiziska värdepappersmarknaden är stor, dels på att skattesatsen är relativt hög. Totalt inbringade den schweiziska omsättningsskatten på handel med obligationer m.m. motsvarande 6–7 miljarder kr., eller knappt 1 procent av BNP, år 1986.

Angående skattens verkningar på den schweiziska ekonomin har i första hand uppmärksammats två negativa effekter. Den första, som jag kommer att beskriva närmare i avsnitt 2.6, hänför sig till att skattesatsen inte är löptidsvägd, dvs. bestämd i relation till värdepapperets återstående löptid. Den andra negativa effekten består i att handeln med värdepapper tenderar att flytta från den schweiziska marknaden till andra länders värdepappersmarknader. Skatten innebär därför en nackdel för den schweiziska finansmarknaden i konkurrensen med utlandet. Man har däremot inte kunnat konstatera några andra betydelsefulla negativa effekter av skatten för den inhemska obligationsmarknaden. Denna marknad bedöms vara mycket likvid. Det finns inte heller några belägg för att omsättningsskatten drivit upp den, för övrigt mycket låga, schweiziska räntenivån.

Skälen för mitt förslag: Överdrivna svängningar på de finansiella marknaderna genererar störningar också inom den reala sektorn, t. ex. inom den industriella verksamheten. Det är därför värdefullt om man kan dämpa svängningarna på de finansiella marknaderna och skapa ett mer stabilt system där långsiktigt agerande premieras framför kortsiktiga snabba affärer. En omsättningsskatt på finansiella transaktioner gör det mindre lönsamt med kortsiktig spekulation och snabba affärer. En omsättningsskatt ökar därför stabiliteten på de finansiella marknaderna och gynnar företagande på bekostnad av snabba klipp.

I Sverige omfattar omsättningsskatten på värdepappershandeln för närvarande endast aktiemarknaden. Handeln på penning- och obligationsmarknaden har utvecklats snabbt under senare år. Även på denna marknad förekommer stora svängningar till följd av kortsiktigt agerande och överdri-

ven spekulation. Jag anser därför att basen för omsättningsskatten på aktier m. m. bör vidgas till att omfatta även de värdepapper som omsätts på penning- och obligationsmarknaden.

Även av fördelningspolitiska och statsfinansiella skäl är en utvidgning av omsättningsskatten motiverad. Värdepappershandeln har de senaste åren kännetecknats av hög lönsamhet och gynnsamma skatteregler. Jag anser därför att det är rimligt att denna verksamhet lämnar ett större bidrag för täckande av statens utgifter.

Remissinstansernas kritik mot en skatt på omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten kan i huvudsak sammanfattas på följande sätt. En sådan omsättningsskatt ökar kostnaderna för handel med dessa värdepapper. Man hävdar att omsättningsvolymen på marknaden därigenom kommer att minska och att likviditeten i de individuella papperen kommer att försämras. Detta leder, menar man, i sin tur till att marknadens effektivitet påverkas genom försämrad prisbildning och ökade räntesvängningar. Behovet av räntestabiliserande åtgärder från riksbanken skulle därmed komma att öka. Som framgår av det jag nyss har sagt delar jag inte den uppfattningen. Vidare hävdar remissinstanserna att låntagarnas upplåningskostnader kommer att öka och att långivarnas avkastning kommer att minska. Särskilt negativa uppges effekterna bli för den s.k. interbankhandeln och för det s.k. market mäkersystemet, eftersom detta baseras på låga transaktionskostnader (avsnitt 2.5). Andra former av kreditförmedling t.ex. bank- och finansbolagskrediter samt direktutlåning från försäkringsinstituten kan komma att gynnas. Vidare kan en del av kreditförmedlingen komma att ske via utländska marknader. Risk finns också för att en rad transaktioner växer fram som enbart har till syfte att undgå beskattning.

Enligt min mening är omfattningen av de marknadseffekter som framhålls vid remissbehandlingen klart beroende av skattesatsens höjd. Med hänsyn till den låga skattesats jag kommer att föreslå (avsnitt 2.6) bedömer jag att den föreslagna omsättningsskatten inte kommer att ge sådana negativa effekter på marknaden att de samhällsekonomiska konsekvenserna talar mot införandet av skatten. Liknande skatter finns bl. a. i Schweiz, Japan och Västtyskland. Utvecklingen av dessa länders samhällsekonomier tyder inte på att effekterna av en omsättningsskatt blir sådana som remissinstanserna befarar.

Genom de förändringar av beskattningsstrukturen som jag här kommer att föreslå skapas enhetliga beskattningsprinciper inom det finansiella systemet. En bred skattebas kombineras med ett likformigt system där aktörerna behandlas på samma sätt på de olika delmarknaderna.

I det följande kommer jag beträffande fondkommissionärers handel för egen räkning på penning- och obligationsmarknaden att föreslå att skatten skall utgå med en viss reducerad skattesats. För att uppnå likabehandling mellan de olika marknaderna är det rimligt att fondkommissionärers egenhandel på aktiemarknaden beskattas på samma sätt. Även denna fråga kommer att behandlas närmare i det följande (avsnitt 2.5).

Mitt förslag: Skatt skall tas ut på handeln med räntebärande löpande skuldebrev, sådana räntebärande enkla skuldebrev som utgör s.k. masspapper och svenska statens premieobligationer. Skatt skall även tas ut på omsättningen av terminskontrakt och köp- och säljoptioner, som avser sådana omsättningsskattepliktiga skuldebrev och premieobligationer.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Avgränsningen av de skattepliktiga instrumenten har lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: I föregående avsnitt har jag föreslagit en breddning av skattebasen som innebär att skatt skall tas ut även på handel med värdepapper på penning- och obligationsmarknaden. Exempel på sådana värdepapper är statsskuldväxlar, riksobligationer, s.k. prioriterade obligationer som utges av staten, mellanhandsinstituten för bostadsfinansiering och Sveriges allmänna hypoteksbank. Ytterligare exempel utgör industri- och kommunobligationer samt bank-, företags- och kommuncertifikat. Gemensamt för dessa värdepapper är att de är räntebärande löpande skuldebrev. Till denna kategori hör även vissa värdepapper som redan omfattas av LVP, nämligen de konvertibla skuldebreven och de skuldebrev som är förenade med optionsrätt till nyteckning eller till köp av aktier.

Ett löpande skuldebrev är ställt till innehavaren (innehavarpapper) eller till viss man eller order (orderpapper). Ett sådant skuldebrev är negotiabelt, dvs. ger en godtroende förvärvare möjlighet att lita på den rätt som handlingen uttrycker. Denna rätt är också i huvudsak knuten till själva innehavet av handlingen. Det löpande skuldebrevet är till sin natur väl lämpat för omsättning. En överlåtelse av ett sådant värdepapper sker på samma sätt och med samma verkan som en överlåtelse av annan lös egendom, som inte är förknippad med särskilda transaktionsvillkor.

Ett speciellt överlåtelseförfarande finns i fråga om vissa obligationer, bl.a. statens prioriterade obligationer och bostadsobligationerna. Dessa obligationer, som är löpande skuldebrev, är som regel deponerade hos låntagaren. Omsättning av en sådan obligation sker genom överlåtelse av ett av långivaren utfärdat s.k. certifikat över inskrivning i en särskild skuldbok över obligationslånet, exempelvis statsskuldboken. Överlåtelse av ett certifikat över inskrivning skall i sig inte göras skattepliktig. En breddning av skattebasen bör i stället avse den omsättning av obligationen som uppkommer genom att certifikatet överlåts. I klarhetens intresse vill jag nämna att dessa certifikat över inskrivning i skuldbok inte skall förväxlas med sådana certifikat som enligt vad ovan sagts utgör räntebärande löpande skuldebrev.

Vid sidan av löpande skuldebrev förekommer enkla skuldebrev. Dessa är ställda till viss man. Beträffande de enkla skuldebreven gäller sådana regler i fråga om överlåtelse, legitimation och betalning att de som regel är mindre lämpade för en allmän omsättning. Den som i andra hand förvärvar ett enkelt skuldebrev skall underrätta (denuntiera) låntagaren om överlåtelsen för att denna skall vara giltig mot överlåtarens borgenärer. Överlåtelsen bör också

dokumenteras, exempelvis genom påskrift på skuldebrevet av överlåtaren.

Vissa enkla skuldebrev har en mellanställning mellan löpande och enkla skuldebrev. Hit hör de s.k. masspapperen, dvs. värdepapper som ges ut i stor omfattning för att överlåtas till allmänheten. Det är här fråga om sådana enkla skuldebrev som avses i 32 § tredje stycket lagen (1936:81) om skuldebrev (skuldebrevslagen). Dessa skuldebrev är negotiabla liksom de löpande skuldebreven. Hit räknas bl.a. förlagsbevis, marknadsbevis, finansbevis, finansväxlar, finansreverser m.fl. marknadsanpassade finansbolagspapper samt räntekuponger till masspapper.

Till obligationsmarknaden hänför jag också svenska statens premieobligationer. Dessa värdepapper är inte att anse som räntebärande utan berättigar i stället innehavaren att delta i utlottningar av penningvinster. Även med premieobligationer förekommer en omfattande handel.

Sammanfattningsvis anser jag att en breddning av skattebasen lämpligen kan ske genom att skatt tas ut på omsättning av räntebärande löpande skuldebrev, sådana räntebärande enkla skuldebrev som avses i 32 § tredje stycket skuldebrevslagen och svenska statens premieobligationer.

Lagrådet har ifrågasatt (s. 70) om inte de allmänna överväganden, som ligger till grund för att införa den breddade beskattningen av handeln med värdepapper, borde leda till att löpande skuldebrev, som inte är avsedda för allmän omsättning, undantas från lagförslaget. Utgångspunkten för mitt förslag i denna fråga är att lagen bör omfatta sådana värdepapper som är lämpade för omsättning. Som jag nyss har nämnt är de löpande skuldebreven – till skillnad från sådana enkla skuldebrev som inte är masspapper – av denna karaktär. Mot denna bakgrund och med hänsyn till de avgränsningsproblem som skulle bli följden om endast vissa löpande skuldebrev skulle omfattas av omsättningsskatten, finner jag det inte motiverat att ändra skattebasens omfattning i detta avseende.

Med räntebärande värdepapper avser jag dels sådana värdepapper där avkastningen utgörs av den nominella räntan (den ränta som finns angiven på värdepapperet), dels diskonteringspapper, dvs. sådana värdepapper där avkastningen framkommer såsom skillnaden mellan värdepapperets emissionskurs alternativt köpkurs och dess säljkurs alternativt kurs vid inlösen. En bestämmelse härom har tagits in i 2 § i lagförslaget. Paragrafen har utformats i enlighet med vad lagrådet föreslagit (s. 71).

Om skattebasen utvidgas till att avse omsättning av sådana skuldebrev som nu nämnts anser jag att även överlåtelser av s.k. derivatinstrument skall beskattas, dvs. att skatt skall tas ut även vid omsättning av köp- och säljoptioner och terminskontrakt som avser dessa skuldebrev.

Ett optionskontrakt är ett avtal mellan två parter, optionsinnehavaren och optionsutfärdaren, som ger innehavaren en ovillkorlig rätt att köpa (köpoption) eller sälja (säljoption) viss egendom under en viss bestämd tid eller på en i förväg bestämd dag till visst bestämt pris. Utfärdaren förbinder sig alltså att sälja (köpoption) eller köpa (säljoption) den egendom som optionen avser, om optionsinnehavaren begär detta.

Om den egendom som optionen avser utgörs av aktier används beteckningen aktieoption. Består den underliggande egendomen i stället av riksobligationer brukar beteckningen ränteoption användas. För sådana

optioner som grundas på aktieindex används beteckningen indexoption. Den underliggande egendomen utgörs här av andelar i aktiefonder.

För optionen betalar förvärvaren en ersättning till utfärdaren. Denna ersättning kallas premium.

En optionsaffär kan avslutas genom kvittning med åtföljande kontantavräkning, lösen eller förfall. Kvittning går till så att innehavaren återförsäljer och utfärdaren återköper optionen. Samtidigt sker kontantavräkning. Lösen, som bara kan ske på innehavarens initiativ, innebär att denne utnyttjar sin option, dvs. påfordrar att få köpa eller sälja den egendom som optionen avser. En optionsaffär kan också avslutas genom att optionen löper ut utan att denna utnyttjas. Man talar i detta fall om att optionen förfaller.

Ett terminskontrakt skiljer sig från ett optionskontrakt så till vida att båda parterna har en ovillkorlig skyldighet att vid en viss framtida tidpunkt genomföra affären till det överenskomna priset.

Terminskontrakten kan också vara utformade så att leverans av den egendom som kontraktet avser, exempelvis aktier, andelar i aktiefonder eller statsobligationer inte skall ske. Dessa terminskontrakt regleras senast på viss s.k. slutdag genom att parterna genomför en kvittning och en kontantavräkning. Kvittningen innebär att parterna bestämmer det ekonomiska resultatet av sitt avtalsförhållande genom att senast på kontraktets slutdag göra en s.k. motaffär, dvs. ingå ett motsatt terminskontrakt avseende samma objekt och med samma slutdag som det första kontraktets. Även vid kvittningstransaktionen avtalas att leverans inte skall ske. Har en motaffär inte gjorts före slutdagen genomförs på slutdagen en motaffär till det marknadspris som då gäller. Sättet att fastställa marknadspris kan variera något på olika terminsmarknader. Den här tekniken att genomföra terminsaffärer leder till att köpare och säljare skiljer sig från terminskontrakten genom att utväxla en summa pengar sinsemellan, motsvarande nettovärdet av kontrakt och motkontrakt, i stället för att leverera den egendom som kontrakten avser.

2.4 Transaktioner som beskattas

Mitt förslag: Omsättningsbegreppet skall ha samma innebörd på penning- och obligationsmarknaden som enligt gällande regler på aktiemarknaden. Som omsättning anses alltså köp och byte. Nyemission eller inlösen av värdepapper utgör inte skattepliktiga transaktioner. När det gäller derivathandeln skall som köp även anses utställande av optioner, ingående av terminskontrakt samt återköp och återförsäljning (kvittning) av dessa instrument. Vad nu sagts skall gälla såväl på penning- och obligationsmarknaden som på aktiemarknaden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt såvitt avser avistahandeln med penning- och obligationsmarknadsinstrumenten. Med avistamarknad avses marknaden för värdepapper med i princip omedelbar betalning och leverans. Vad gäller derivathandeln överensstämmer promemorians förslag med mitt utom i det avseendet att ingående av sådana terminskontrakt

rörande aktier som inte innefattar leverans av det underliggande värdepapperet ansågs inte utgöra köp enligt förslaget i promemorian.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. de som bedriver upplåningsverksamhet, anser att det är angeläget att olika transaktioner som i realiteten innebär en ren emission eller en slutgiltig återlösen av egna utelöpande värdepapper uttryckligen undantas från beskattning. Vidare har flera remissinstanser hävdat att det är principiellt oriktigt att beskatta utställande av optioner. Stockholms Optionsmarknad OM Fondkommission AB anser att den kraftiga skatteskärpning på optionshandeln som föreslås i promemorian kommer att få påtagligt negativa effekter för marknadens funktionssätt. Några remissinstanser har också ansett det omotiverat att beskatta ingåendet av ett terminskontrakt där någon leverans av den egendom som terminskontraktet avser inte sker.

Skälen för mitt förslag: Med skattepliktig omsättning avses enligt nuvarande regler köp och byte samt, i fråga om optioner och terminskontrakt avseende aktiemarknaden, även kvittnings- och avräkningsförfaranden samt överlåtelse till tredje man. I samband med lösen av optioner sker en skattepliktig överlåtelse av det underliggande värdepapperet.

Förvärv av aktier vid bolags bildande eller vid fond- och nyemissioner anses inte utgöra förvärv genom köp eller byte. Bortsett från vissa justeringar som gäller terminskontrakten och optionerna, vilka behandlas i det följande, anser jag att detta omsättningsbegrepp bör gälla även i fråga om instrumenten på penning- och obligationsmarknaden. Utgivande av skuldebrev i samband med att lån emitteras och återlämnande av skuldebrev med anledning av att skulder regleras skall alltså inte vara skattepliktigt.

Stadshypotekskassan har framhållit att utgivningen av skuldebrev i vissa fall kan betecknas som köp trots att det i realiteten är fråga om en emission. Kassan nämner särskilt den situationen när obligationer med en fast kupong emitteras löpande till dagskurs och obligationens pris alltså varierar från dag till dag. I likhet med Stadshypotekskassan anser jag att en sådan transaktion innebär ett fullföljande av en emission och därför inte skall omfattas av beskattning. En obligation kan också, såsom Stadshypotekskassan påpekat, emitteras i form av ett terminskontrakt. I sak innebär detta ett avtal om en emission vid en framtida tidpunkt till visst fastställt pris. Inte heller i en sådan situation anser jag att själva terminskontraktet skall utlösa beskattning.

Inte bara utgivningen av skuldebrev utan även regleringen av skulden kan ges skilda former. Att emittenten löser in ett skuldebrev på en i lånevillkoren angiven förfallodag är bara ett av de möjliga sätt varigenom ett skuldförhållande kan avslutas. Ett annat sätt är att emittenten köper upp egna emitterade värdepapper för att lösa lån i förtid. Syftet med sådana uppköp kan vara att få bättre balans mellan amorteringar på utlåning och upplåning. Ett annat syfte med förtida uppköp kan vara att minska behovet av nyupplåning när äldre obligationslån förfaller till betalning. Emittenten har t.ex. ett obligationslån på ett miljardbelopp som förfaller till betalning en bestämd dag i framtiden. Beloppets storlek och andra omständigheter innebär att det sannolikt är olämpligt att ta upp ett nytt lån av denna storlek på en enda dag. Amortering sker då i stället genom att emittenten på marknaden köper upp ett tillräckligt antal obligationer (eller certifikat), som

sedan makuleras när amortering skall ske. Dessa uppköp måste ske med framförhållning, varför återköpta obligationer finns i emittentens förvar en viss tid innan obligationsskulden i formell mening sätts ned. Riksgäldskontoret, Stadshypotekskassan och Statens bostadsfinansieringsaktiebolag har framhållit att sådan slutgiltig återlösen av skuldebrev inte skall beskattas. I lagrådsremissen framhöll jag att sådana köp – och motsvarande försäljningar från obligationsinnehavarens sida – skulle vara undantagna från beskattning, om det i sak var fråga om en reglering av skuldförhållandet. Lagrådet har i detta sammanhang uttalat (s. 71) att uppköp av egna skuldebrev i juridisk mening inte utgör köp utan förtida amortering. Enligt lagrådet bör transaktioner av detta slag inte omfattas av skatteplikt eftersom det inte är fråga om sådan omsättning som avses i 3 § första stycket i lagförslaget. Lagrådet har vidare ansett att skulden upphör att gälla i och med att gäldenären löser in ett skuldebrev som man tidigare har ställt ut. Om samma skuldebrev ställs ut på nytt innebär det enligt lagrådet att ett nytt lån emitteras och att skatteplikt därför inte föreligger.

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning. Samtidigt vill jag betona vikten av att de föreskrifter följs som ges i bankinspektionens och försäkringsinspektionens författningssamling (BFFS 1987:8) angående redovisningen av återköpta egna obligationer och förlagsbevis.

En kategori överlåtelseavtal som har kommenterats i promemorian är de s.k. reporna, dvs. avtal om överlåtelse som innefattar återköp. Reporna har i många fall en funktion som liknar lån mot säkerhet. De utgör bl.a. en viktig finansieringskälla för ett antal fondkommissionsbolag. Denna finansieringsform skulle sannolikt fördyras om reporna träffas av omsättningsskatt. Även om det kan antas att andra finansieringsvägar skulle väljas om en beskattning av reporna gjorde dem mindre attraktiva finns det starka skäl för att inte undanta reporna från beskattning. En skattefrihet för transaktioner av detta slag skulle kunna innebära risk för att värdepappershandeln i syfte att undgå skatt till stor del utformades som repor. Ett undantag från beskattning skulle också skapa behov av komplicerade regler för bedömning av om en transaktion är skattepliktig eller inte. Även kontrollproblemen skulle sannolikt bli betydande. Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att något undantag från beskattning för repor inte görs. Jag delar denna bedömning. Frågan har inte kommenterats av remissinstanserna.

När det gäller handel med terminskontrakt på penning- och obligationsmarknaden och på aktiemarknaden anser jag att följande bör gälla. Ett avtal i form av ett terminskontrakt bör vara att anse som en skattepliktig omsättning, dvs. köp eller försäljning av det värdepapper terminskontraktet avser. Skattskyldigheten inträder när avtalet sluts. Själva leveransen av det värdepapper terminskontraktet avser skall alltså inte beskattas. Däremot bör ingående av nya terminskontrakt avseende samma underliggande objekt, dvs. ett kvittningsförfarande genom en motaffär under löptiden eller motaffär, som på slutdagen kommer till stånd för att generera kontantavräkning, utlösa beskattning. Varje nytt kontrakt skall anses ge upphov till en ny skattepliktig omsättning. Beskattningsunderlaget bör i samtliga dessa fall utgöra den avtalade köp- resp. säljkursen på det underliggande värdepappperet. Härutöver utgör överlåtelse av ett terminskontrakt till tredje man en skattepliktig omsättning.

Den här föreslagna beskattningstekniken innebär att en avista- och en terminstransaktion beskattas på samma sätt. I båda fallen beskattas de bägge transaktionerna köp och därpå följande försäljning. En annan metod att beskatta terminshandeln vore att betrakta varje terminsaffär för sig oberoende av om man köpt och sedan sålt samma underliggande egendom. En konsekvens av en sådan regel vore att om man t.ex. först köpt på termin och sedan sålt på termin beskattas båda transaktionerna vid affärstillfället. Därefter beskattas resp. terminsaffär ytterligare en gång när kontrakten "stängs" på slutdagen eftersom varje kontrakt behandlas för sig. Ett sådant förfaringssätt innebär att fyra transaktioner beskattas i stället för två, vilket skulle vara fallet om man gör motsvarande affär på avistamarknaden. För att bibehålla likformigheten mellan de två delmarknaderna förordar jag den beskattningsteknik där man tillåter att terminsaffärer så att säga upphör i och med att man gör en motaffär antingen under löptiden eller på slutdagen.

Genom att på detta sätt likställa ingåendet av ett terminskontrakt med ett avtal om köp av det underliggande värdepapperet åstadkommer man skatteneutralitet mellan terminshandeln och handeln på avistamarknaden. En sådan neutralitet är viktig för att skatten inte skall styra över transaktionerna till någon av dessa delmarknader.

Den beskattningssystematik jag nu har beskrivit innebär en ändring av de regler som nu gäller på aktiemarknaden i fråga om terminskontrakt som inte innefattar leverans av de underliggande aktierna. Som jag anförde i prop. 1986/87:150 (bil. 3 s. 15) skulle ingåendet av ett sådant terminskontrakt inte vara att betrakta som en skattepliktig omsättning.

I fråga om sådan handel med terminskontrakt som avser aktieindex utgörs, som jag tidigare nämnt, den underliggande egendomen av andelar i aktiefonder. Det avtalade indexvärdet av sådana andelar bör utgöra beskattningsunderlaget vid en skattepliktig omsättning.

Internationellt förekommer terminshandel på organiserade börser i regel i form av s.k. futureskontrakt. Ett futureskontrakt utgör på samma sätt som ett terminskontrakt en överenskommelse mellan köpare och säljare att genomföra en transaktion vid en framtida tidpunkt. I fråga om futureskontrakten realiseras vinster och förluster dagligen i takt med att marknadspriserna ändras. Den dagliga avräkningen pågår fram till den dag man "vänder" sin affär, dvs. säljer det man köpt eller köper tillbaka det man sålt, eller tills man låter kontraktet förfalla. Den ackumulerade vinsten eller förlusten på ett futureskontrakt kommer alltid att sammanfalla med vinsten eller förlusten på motsvarande terminskontrakt. Ett futureskontrakt får alltså anses vara en form av terminskontrakt.

Beskattning skall därför ske på grundval av det avtalade värdet på den egendom kontraktet avser och skattskyldighet inträda dels när avtalet ingås, dels när kvittning sker.

För att skapa neutralitet även mellan terminshandeln och den handel som bedrivs med optioner bör beskattningssystematiken för optionerna vara densamma som gäller för terminskontrakten, dvs. såväl utställande som återköp och återförsäljning (kvittning) av optioner, skall anses som skattepliktig omsättning. Såväl den ersättning som utfärdaren erlägger vid återköpsavtalet som den ersättning som optionsinnehavaren betalar vid

återförsäljningsavtalet bör beskattas. Vidare bör överlåtelse av optioner till tredje man beskattas. Vid lösen bör överlåtelsen av det värdepapper som optionen avser beskattas. Den beskattningssystematik som nu beskrivits bör gälla oavsett om optionshandeln sker på aktiemarknaden eller på penning- och obligationsmarknaden.

Som jag redan nämnt har utvecklingen av värdepappershandeln skett snabbt under senare år. Inte minst har detta gällt options- och terminshandeln. Nya instrument har introducerats, ny teknik har tagits i anspråk m.m. Det finns anledning anta att denna utveckling kommer att fortsätta. Detta innebär bl.a. att tillvägagångssätt och rutiner i samband med handeln kan komma att förändras på olika sätt. De principer jag nu har redogjort för i fråga om beskattningen av handeln bör dock gälla oberoende av om denna av tekniska eller andra skäl organiseras på annat sätt än vad jag har beskrivit i det föregående. Om exempelvis kontantavräkning anses kunna ske utan föregående kvittningstransaktion i någon av de kvittningssituationer jag har behandlat bör alltså skattefrågan bedömas på samma sätt som om kvittning faktiskt skett.

I lagförslagets 3 § har tagits in en bestämmelse om att även utställande av optioner och ingående av terminskontrakt samt kvittning av dessa instrument skall anses som köp. I enlighet med vad lagrådet förordat (s. 72) har uttryckligen föreskrivits att kvittning utgör en skattepliktig transaktion. Syftet med ändringen är att inte bara ingående av sådana motkontrakt avseende terminer och optioner som utgör den i dag vanliga formen för att åstadkomma en kvittning skall anses som skattepliktig omsättning utan också den situationen att kontantavräkning sker utan föregående avtal om motaffär.

Vid handel på penning- och obligationsmarknaden mellan bl.a. fondkommissionärer förekommer s.k. nettning. Detta innebär att samtliga transaktioner som skett mellan två parter under en och samma dag vid dagens slut sammanräknas så att ett nettoresultat av handeln framkommer. Givetvis skall skatt utgå på varje omsättning och inte på detta nettobelopp.

2.5 Kretsen av skattskyldiga

Mitt förslag: Samma krets som är skattskyldig enligt gällande regler skall vara skattskyldig vid omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten. För fondkommissionärers led skall dock skatt utgå endast med halvt skattebelopp vid handel för egen räkning. En sådan reducerad skatt bör även tas ut på fondkommissionärers egenhandel på aktiemarknaden. Detta innebär en ändring av nuvarande regler enligt vilka skatt inte tas ut i fondkommissionärens led, då han handlar för egen räkning. Vid överlåtelser där riksbanken eller riksgäldskontoret är avtalspart skall inte utgå skatt.

Promemorians förslag: Det innehåller ingen reducering av skattesatsen för fondkommissionäres led vid handel på penning- och obligationsmarknaden. I promemorian föreslås inte heller någon ändring av den nuvarande

skattebefrielsen för fondkommissionärens egenhandel på aktiemarknaden. I övrigt överensstämmer förslaget med mitt.

Remissinstanserna: I stort sett samtliga remissinstanser har avstyrkt att interbankhandeln, dvs. handeln mellan banker och fondkommissionärer och den därmed sammanhängande market makerverksamheten skall bli föremål för beskattning. Stadshypotekskassan och Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag har framhållit att de market makers som vid nyemissioner deltar som mellanhand vid försäljning av värdepapper från emittenten till placeraren bör vara skattebefriade för sin medverkan vid denna första överlåtelse. Vidare har Stockholms Optionsmarknad OM Fondkommission AB, Sweden Options and Futures Exchange (SOFE) och optionsutredningen (Fi 1987:01), beträffande derivathandeln ifrågasatt om inte s.k. clearingcentraler och till dem knutna market makers bör undantas från skyldighet att betala omsättningsskatt. Även Näringslivets Skattedelegation har påpekat att skatt inte bör tas ut på sådan verksamhet som har en ren clearingfunktion i handeln.

Bakgrunden till mitt förslag: Jag kommer i det följande att först uppehålla mig vid penningmarknadens funktion såsom denna har beskrivits av bl.a. riksbanken och riksgäldskontoret. Därefter lämnar jag en redogörelse för promemorians ställningstagande till frågan om en beskattning av market makerfunktionen. Efter en sammanfattning av remissutfallet i denna del kommer jag att redogöra för mina egna överväganden i frågan.

Institutionellt bygger penning- och obligationsmarknadshandeln på att banker och fondkommissionsbolag fungerar som länkar mellan låntagare och långivare. I denna funktion förbinder sig bankerna och fondkommissionsbolagen att upprätthålla en marknad för låntagarens värdepapper. Rollen som market maker innebär att fondkommissionärerna åtar sig att till ett visst pris köpa eller sälja begränsade volymer av vissa värdepapper. Market makerhandeln anses ha två fördelar. För det första innebär den att tillförlitlig information om aktuella priser alltid finns tillgänglig. För det andra medför den att de som handlar med värdepapper kan vara relativt säkra på att få köpa eller sälja till de angivna priserna. En viktig begränsning är emellertid att prisuppgifterna i de flesta fall endast gäller transaktioner upp till några tiotal miljoner kr. Vid större affärer sker förhandlingar om priset. En annan begränsning är att de angivna priserna är "indikativa" och inte formellt bindande. För att kunna upprätthålla goda affärsrelationer ser sig fondkommissionärerna emellertid för det mesta tvungna att göra affärer till de angivna priserna. Effekterna av att det existerar market makers är att transaktionerna på marknaden underlättas och att prisbildningen effektiviseras.

Den som åtar sig att vara market maker påtar sig en ränterisk eftersom marknadsräntorna, och därmed priserna i räntebärande värdepapper ständigt fluktuerar. Utfästelser att köpa eller sälja värdepapper till angivna priser kan därför resultera i förlustaffärer. Risken härför ökar å ena sidan ju mindre skillnaden är mellan köp- och säljpris. Risken reduceras å andra sidan om market makers kan förlita sig på en omfattande inbördes handel så att innehav av ett visst värdepapper omgående kan avvecklas. Likaså reduceras risken om aktörerna kan teckna balanserande termins- eller optionskontrakt.

Utvecklingen av såväl den s.k. interbankhandeln i räntebärande värdepapper som termins- och optionshandeln har varit mycket snabb och har utgjort en förutsättning för den krympande marginalen mellan köp- och säljpriser på avistamarknaden. Interbankhandeln äger rum mellan banker och fondkommissionsbolag oavsett om dessa har ingått market makeravtal med kunder eller ej. I interbankhandeln föreligger ofta endast en liten skillnad mellan köp- och säljpriser vilket innebär att värdepapper kan köpas och säljas med låga transaktionskostnader. Interbankhandeln medför att marknadens förmåga att absorbera stora värdepappersvolymer utan avsevärda räntereaktioner ökar. En överskådlig och homogen prisstruktur bildas också för olika värdepapper.

Systemet med market makers har tagits i anspråk av riksgäldskontoret för att främja statsupplåningen. Ett antal banker och fondkommissionsbolag har utsetts till s.k. auktoriserade återförsäljare av statspapper. I market makerrollen ingår också att vara motpart i riksbankens operationer på penningmarknaden.

I promemorian har föreslagits att omsättningsskatt skall tas ut även på fondkommissionärens handel för egen räkning. Med andra ord har något undantag för interbank- eller market makerhandeln inte gjorts i promemorian. De skäl som anförts för att inte undanta fondkommissionärers egenhandel från beskattning var följande.

En sådan begränsning av skatteplikten skulle kunna leda till ojämnheter i beskattningen som kunde uppfattas som orättvisa. Exempelvis skulle banker kunna undgå skatt på transaktioner som för andra placerare skulle vara skattepliktiga. Eftersom fondkommissionärers, och särskilt bankernas, handel med penning- och obligationsmarknadsinstrument till en del även sker i placeringssyfte ansågs rättviseskäl tala för att kommissionärshandeln borde beskattas på samma sätt som annan handel. I promemorian konstaterades vidare att det finns omständigheter som talar för att undanta från beskattning den del av fondkommissionärernas handel som är att hänföra till market makerfunktionen. Av skatteadministrativa skäl, bl.a. med hänsyn till kontrollaspekten, ansågs emellertid en sådan ordning förutsätta att de olika funktionerna i fondkommissionärernas verksamhet kunde avskiljas från varandra. Ett enkelt och fungerande system som tillgodosåg detta krav ansågs i promemorian vara svårt att åstadkomma i praktiken.

Förslaget att beskatta fondkommissionärers handel för egen räkning har rönt stark kritik från så gott som samtliga remissinstanser. Det har framhållits att en omsättningsskatt på sådan handel skulle kunna innebära ökade kostnader för att upprätthålla market makerfunktionen. Därigenom skulle sannolikt en del av handeln styras över till provisionsbaserad förmedling. Detta skulle i sin tur bl.a. kunna leda till försämringar av prisinformationen och av marknadens möjligheter att snabbt ta emot eller tillhandahålla värdepapper.

En omsättningsskatt skulle också kunna innebära att den värdepappersbaserade kreditförmedlingen ersattes av direktlån mellan långivare och låntagare och likaså att interbankhandeln i värdepapper avlöstes av ett inbördes utbyte av depositioner på konton. Enligt flertalet remissinstanser finns risk för sådan påtaglig försämring av interbankmarknadens och market maker-

systemets funktionssätt, om en omsättningsskatt införs, att det finns skäl att från beskattning undanta all inbördes handel mellan banker och fondkommissionsbolag i räntebärande värdepapper samt termins-och optionshandel rörande sådana värdepapper. Även riksbanken och riksgäldskontoret har betonat vikten av en väl fungerande interbankmarknad och menat att utan en sådan försvåras såväl statens upplåning som riksbankens penningpolitik.

Riksskatteverket (RSV) har understrukit att om fondkommissionärers handel för egen räkning skall undantas så måste de olika funktionerna i fondkommissionärernas verksamhet på ett klart och entydigt sätt kunna avskiljas från varandra. Vad som skall anses utgöra handelslager måste således tydligt anges i lagstiftningen. I annat fall skulle skattekontrollen bli närmast omöjlig att genomföra.

Skälen för mitt förslag: Skattskyldiga för överlåtelse av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten bör vara de som är skattskyldiga enligt den nuvarande ordningen, alltså dels fondkommissionärer som sluter avtal om eller medverkar till en överlåtelse, dels andra som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper till ett värde av minst 500 000 kr.

I fråga om aktier m.m. gäller undantag från skatteplikt för fondkommissionärers handel för egen räkning. Som jag redogjort för ovan, har vid remissbehandlingen framhållits att det finns skäl att på motsvarande sätt begränsa skatteplikten i fråga om penning- och obligationsmarknadsinstrumenten för interbankhandeln eller i vart fall för s.k. market makers.

För egen del vill jag framhålla följande. Jag är medveten om att en beskattning av interbankhandeln och market makerverksamheten skulle kunna ge upphov till vissa negativa effekter. Som jag redan har framhållit (avsnitt 2.2) torde dock omfattningen av effekterna vara klart avhängiga av skattesatsens höjd. Ett tänkbart sätt att mildra eventuella negativa effekter skulle i och för sig kunna vara att från beskattning undanta all inbördes handel mellan fondkommissionärer, dvs. mellan dem som enligt fondkommissionslagen (1979:748) har bankinspektionens tillstånd att driva fondkommissionsrörelse. Fördelarna med en sådan avgränsning är att fondkommissionärerna dels utgör en lätt identifierbar krets av aktörer och dels att den absoluta huvuddelen av interbankhandeln sker mellan fondkommissionärer. Avgränsningen skulle dock innebära att även den handel som fondkommissionärerna gör för egen räkning i kapitalplaceringssyfte skulle bli skattefri. Ett generellt undantag från beskattning för all handel mellan fondkommissionärer framstår, såsom också påpekats i promemorian, som oneutralt i förhållande till de andra aktörerna på värdepappersmarknaden. Med andra ord skulle de banker som är fondkommissionärer få skattefrihet för sin egen placeringsportfölj medan exempelvis försäkringsbolag och industriföretag blev skyldiga att betala omsättningsskatt på motsvarande placeringar. En annan nackdel med en sådan avgränsning är den olikformighet i beskattningen som uppkommer genom att det finns några aktörer på interbankmarknaden som inte har fondkommissionärsstatus och som därmed skulle bli skattskyldiga.

En annan tänkbar avgränsning vore att från beskattning undanta den del av fondkommissionärers handel i egen räkning, som omfattar omsättning av värdepapper hänförliga till ett begränsat handelslager. Snedvridningen

mellan banker och andra slutplacerare skulle med en sådan avgränsning av skattskyldigheten bli mindre. Mot bakgrund av att det för närvarande inte finns något lämpligt sätt att skilja bankernas och fondkommissionärernas handelslager från deras övriga värdepappersinnehav är en sådan ordning inte möjlig.

Vid utformningen av ett skattesystem bör stor vikt läggas vid att det skall vara lättadministrerat. Detta önskemål tillgodoses bäst genom en bred bas för skatteuttaget, vilket i gengäld gör det möjligt att ha låga skattesatser. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av de negativa effekter av även annan än skatteadministrativ art som skulle kunna uppkomma, om fondkommissionärers handel för egen räkning undantas från beskattning, föreslår jag att skatt skall tas ut oavsett om en fondkommissionär eller en s.k. slutplacerare är part. För att mildra de negativa verkningar som en skatt kan få på interbank- och market makerhandeln bör emellertid den skattesats som skall utgå i fondkommissionärsledet sättas lägre än annars. När en fondkommissionär handlar för egen räkning bör skatten lämpligen tas ut med hälften av det skattebelopp som annars skulle ha utgått för hans led, alltså med en fjärdedels skattebelopp för varje omsättning oavsett motpart. Således skall en omsättning mellan två fondkommissionärer beskattas med en fjärdedels skattebelopp i resp. led och en omsättning mellan en fondkommissionär och en slutkund med en fjärdedels skatt i fondkommissionärens led och halva skattebeloppet i slutkundens led. Skattereduceringen bör således omfatta all den handel i räntebärande värdepapper samt termins- och optionshandel som fondkommissionären företar för egen räkning.

Med hänsyn till de avgränsnings- och kontrollproblem som annars skulle föreligga bör den lägre skattesatsen endast gälla den som är fondkommissionär.

Det är inte något villkor att den som är market maker också är fondkommissionär även om så i regel är fallet. Någon allmängiltig definition av begreppet market maker finns inte. Frågan om market makerrollen utreds för närvarande av kreditmarknadskommittén (Fi 1983:06), värdepappersmarknadskommittén (Fi 1987:11) och optionsutredningen (Fi 1987:01). Det kan därför finnas anledning att senare återkomma till beskattningsfrågan för sådana market makers som inte är fondkommissionärer.

För att upprätthålla likabehandling mellan de olika marknaderna bör också fondkommissionärernas handel för egen räkning på aktiemarknaden beskattas efter de principer jag nu har redogjort för. Aktiehandeln sker på en s.k. mäklarmarknad, dvs. på förmedlingsbasis. Detta torde innebära att risken för att en beskattning skulle ge några negativa effekter på aktiemarknadens funktionssätt är liten. Mäklarverksamheten har med andra ord större betydelse på aktiemarknaden än sådan aktiv market makerverksamhet som dominerar penning- och obligationsmarknaden.

Med handel för egen räkning avser jag den handel på aktiemarknaden eller penning- och obligationsmarknaden som sker mot eget handelslager eller i kapitalplaceringssyfte.

Fråga har vidare uppkommit om beskattningssituationen för sådana clearingcentraler som bedriver handel i derivatinstrument på det sätt som sker vid OM och det till SOFE knutna Stockholms Clearinghus. En sådan

clearingcentral kännetecknas av att den träder in i ett avtal mellan två parter och agerar som köpare mot säljaren och som säljare mot köparen. Syftet med clearingcentralens inträde i avslutet är att skapa den nödvändiga garantin för motpartens fullgörande och inte att nettohandla i egen räkning. En fördel med att ha en clearingcentral som motpart istället för att göra direkta avslut mellan köpare och säljare är att en part kan avsluta sin affär helt oberoende av sin utsprungliga motpart. Hade avtalet träffats direkt mellan parterna hade båda varit tvungna att vara överens om att affären skulle avslutas. Enligt min mening bör clearingcentralens inträde i affären mellan köpare och säljare betraktas som en form av handel i kommission, dvs. handel i eget namn för annans räkning. Skattetekniskt innebär detta att huvudmannen i avtalsförhållandet svarar för omsättningsskatten. Jag anser därför att den verksamhet som bedrivs vid clearingcentralerna inte skall belastas med omsättningsskatt. Detta synsätt har bekräftats och utvecklats av lagrådet (s. 72). Vissa av de market makers som är avtalsmässigt knutna till clearingcentralerna är inte fondkommissionärer. Ifråga om dessa hänvisar jag till vad jag ovan anfört beträffande sådana market makers som inte är fondkommissionärer.

Vid remissbehandlingen har upplåningsinstituten gjort gällande att den första överlåtelsen från emittenten till slutplaceraren bör ses som en ren emission, även om en market maker utgör mellanled.

Skattetekniskt gäller att skatten inte stannar på kommissionärsledet när en omsättning har skett i kommission, dvs. för annans räkning. Tillämpat på ett emissionsfall innebär detta att någon skatt inte tas ut vid en överlåtelse från en emittent till en slutplacerare då den fondkommissionär som medverkat har handlat för annans räkning. Om fondkommissionären däremot har förvärvat värdepapperet från emittenten för egen räkning och sedan överlåter detta till en slutplacerare skall i enlighet med de beskattningsprinciper jag nu föreslår för fondkommissionärer (avsnitt 2.5) skatt tas ut på transaktioner mellan fondkommissionären och slutplaceraren.

I nuvarande 5 § som motsvaras av 12 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget föreskrivs att den skatt som en fondkommissionär är skyldig att betala får vältras över på kommissionärens huvudman eller avtalspart. Jag kan instämma i lagrådets uppfattning (s. 73) att det saknas anledning att i skattelagstiftning av förevarande typ uttryckligen reglera sådana spörsmål. Bestämmelsen bör därför slopas.

För att underlätta penningpolitiska åtgärder anser jag det vara befogat att sådana överlåtelser där riksbanken eller riksgäldskontoret är avtalspart inte skall omfattas av den föreslagna omsättningsskatten.

2.6 Skattesatser

Mitt förslag: Vid omsättning av de penning- och obligationsmarknadsinstrument som föreslås bli beskattade skall skatten utgå i relation till vederlaget och den återstående löptiden för värdepapperet.

Vid omsättning av terminskontrakt som avser dessa instrument skall skatten utgå i relation till det avtalade värdet enligt kontraktet och den

återstående löptiden för det värdepapper som terminskontraktet avser.

Utgångspunkten för skatteberäkningen skall vara en skattesats på 0,03 procent av vederlaget, resp. det avtalade värdet på den egendom som terminskontraktet avser.

Vid omsättning av terminskontrakt på aktiemarknaden skall skatt tas ut med 2 procent av det enligt kontraktet avtalade värdet för den underliggande egendomen.

Vid omsättning av optioner på penning- och obligationsmarknaden skall skatten utgöra 2 procent och vid omsättning av optioner på aktiemarknaden 4 procent av vederlaget för optionen vid utställande och vid kvittning.

De nu angivna procenttalen avser skattesatsen sammantaget för köp- och säljledet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt utom att skatten vid omsättning av optioner på aktiemarknaden föreslogs utgöra 2 procent av vederlaget.

Remissinstanserna: Några remissinstanser, däribland bankinspektionen har ansett att den föreslagna differentieringen av skattesatsen är för stor och praktiskt svårhanterlig i ett system med en så stor omsättning och volym som det är fråga om här. Enligt bankinspektionens mening bör det övervägas om inte ett system med anknytning till räntepunkter vore att föredra – eventuellt med ett tak för de längsta löptiderna.

Skälen för mitt förslag: Skatten på omsättning av aktier är bestämd till en viss procentsats av överlåtelsesumman (vederlaget), sedan den 1 juli 1986 1 procent i vardera köp- och säljledet. Denna skattesats gäller alltså även de konvertibla skuldebreven och de skuldebrev som är förenade med optionsrätt till nyteckning eller till köp av aktier. Jag föreslår inte någon ändring av skattesatsen för omsättning av dessa skuldebrev, eftersom de är hänförliga till aktiemarknaden och i viss mening även utgör substitut för aktier.

Även i fråga om penning- och obligationsmarknadsinstrumenten anser jag att det är lämpligt att knyta skattesatsen till vederlaget. Att för omsättning av dessa instrument tillämpa samma skattesats som gäller för omsättning av aktier kan emellertid inte komma i fråga. En alltför stor ökning av transaktionskostnaderna innebär risk för att marknaden påverkas på ett från samhällsekonomisk synpunkt ogynnsamt sätt. Jag anser därför att skattesatsen bör vara förhållandevis låg. I promemorian har föreslagits att utgångspunkten för skatteberäkningen bör vara en skattesats på tre hundradels procent (0,03 procent) av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet. Jag delar den bedömning som redovisats i promemorian.

Vidare anser jag att man bör eftersträva att skatten blir neutral mellan värdepapper med olika lång återstående löptid. Detta bör kunna åstadkommas om skatten bestäms i relation till värdepapperets återstående löptid. Av intresse i detta sammanhang är erfarenheterna från Schweiz. Denna skatt utgör en konstant andel av överlåtelsesumman. Samma skattesats tillämpas alltså oavsett värdepapperets återstående löptid med ett undantag. För värdepapper med löptid på tre månader eller mer är skattesatsen 15

hundradels procent, om värdepapperen är emitterade av personer med hemvist i Schweiz och 30 hundradels procent, om värdepapperen är emitterade av personer med hemvist i andra länder. Den schweiziska värdepappersskatten har genom sin konstruktion bidragit till att förhindra uppkomsten av en marknad för värdepapper med kort löptid. För svenskt vidkommande drar jag slutsatsen att en omsättningsskatt på räntebärande värdepapper bör justeras med hänsyn till värdepapperets återstående löptid för att beskattningen inte skall inverka på valet mellan värdepapper med olika lång återstående löptid.

En annan omständighet som jag anser bör tillmätas betydelse vid utformningen av skattesatsen är att transaktionskostnaderna på stora delar av den svenska marknaden tas ut med olika krontalsbelopp för värdepapper med olika löptider. Transaktionskostnaderna utgörs i dessa fall av skillnaden mellan köp- och säljpriser. Denna skillnad är på den svenska marknaden uttryckt i form av s.k. räntepunkter. Detta innebär att kostnaderna för en transaktion på exempelvis en miljon kr. är, i kronor räknat, flera gånger högre för ett värdepapper med fem års återstående löptid än för ett värdepapper med ett års återstående löptid. Detta kan sägas utgöra marknadskrafternas fördelning av transaktionskostnaderna på olika löptider. Omsättningsskatten på penning- och obligationsmarknadsinstrument bör även mot denna bakgrund justeras efter löptid. En möjlighet vore att, såsom bankinspektionen har föreslagit, ange skattesatsen till ett visst antal s.k. räntepunkter. En sådan lösning skulle emellertid dels göra det komplicerat att beräkna skattebeloppet, dels innebära en tämligen hög skattebelastning på handel med långfristiga värdepapper, exempelvis obligationer med en löptid på tio år.

I departementspromemorian har följande formler tjänat som underlag vid utarbetandet av förslaget till löptidsanpassning av skattesatsen.

Formler som tjänat som underlag för beräkning av skattesats:

a) För värdepapper med återstående löptid på 5 år eller mer utgörs skatten av:
   Vederlaget x skattesatsen i procent.
b) För värdepapper med återstående löptid på minst 1 år men mindre än 5 år:
   Skatt = vederlaget x [skattesatsen i procent - ((5 - värdepapperets återstående löptid angiven i år) x 0,005)]
c) För värdepapper med mindre än 1 års återstående löptid torde en ytterligare justering med hänsyn till löptiden vara nödvändig:
   Skatt = vederlaget x [skattesatsen för ett värdepapper med 1 års återstående löptid i procent[1] - (4 - värdepapperets återstående löptid angiven i kvartal) x 0,002)][2].

[1] Skatten för ett värdepapper med 1 års återstående löptid är enligt formel b) 0,01 procent av vederlaget.
[2] Återstående löptid mellan 90 och 179 dagar anses härvid utgöra återstående löptid på ett kvartal etc.

En strikt tillämpning av dessa principer skulle emellertid kunna leda till praktiska svårigheter, bl.a. när det gäller att vid varje transaktion beräkna återstående löptid. Av förenklingsskäl torde det därför i stället vara lämpligt att knyta beräkningen av värdepapperets återstående löptid till det kalenderår resp. kalenderkvartal, då värdepapperet förfaller till inlösen. Skatten föreslås därför utgå enligt följande tabell:

Tabell: Skattesatser

Skatten är för värdepapper med en löptid som går ut under tidigast			
det 5:e	kalenderåret efter det kalenderår när omsättning sker	0,03 %	av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet,
det 4:e	"	0,025 %	"
det 3:e	"	0,02 %	"
det 2:a	"	0,015 %	"
det 1:a	"	0,01 %	"
det 4:e	kalenderkvartalet efter det kalenderkvartal när omsättning sker	0,01 %	av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet,
det 3:e	"	0,008 %	"
det 2:a	"	0,006 %	"
det 1:a	"	0,004 %	"
samma	kalenderkvartal som det kalenderkvartal när omsättning sker	0,002 %	av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet,
en period om 45 dagar	efter det att omsättning sker	0,001 %	av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet,

I de fall både de kvartalsvisa och de årsvisa skattesatserna är tillämpliga på en och samma omsättning anser jag att den skattesats som är lägst skall användas.

Bankinspektionen och Svenska Fondhandlareföreningen har framhållit att det i promemorian föreslagna systemet i vissa fall ger stora trappstegseffekter. Skillnaden i skatt för ett värdepapper med en löptid som går ut under samma kvartal som omsättningen och ett värdepapper där löptiden utgår på första dagen av andra kvartalet är 100 procent. Detta kan enligt bankinspektionen leda till att långivaren kompenserar sig räntevägen eller till att en felaktig prissättning uppkommer för marknaden.

För egen del vill jag framhålla följande. Vid utformningen av skattesatserna har det gällt att finna en lämplig avvägning mellan å ena sidan ett system som ur skatteadministrativ synvinkel och för den skattskyldige är praktiskt hanterbart och å andra sidan ett system som inte innebär oacceptabla trappstegseffekter. Jag har redan pekat på de praktiska svårigheter som ligger i att beräkna skattesatsen efter en matematisk formel där hänsyn tas till exakt återstående löptid. Jag föreslår därför den schablonisering av skattesatserna som det innebär att knyta dem till det kalenderår resp. kalenderkvartal som skuldebrevet förfaller till betalning. Även RSV har i sitt remissyttrande framhållit att fasta skattesatser är att föredra framför en matematisk formel för beräkning av skatten. Mitt förslag innehåller tio olika

skattesatser. Någon ytterligare differentiering för att mildra trappstegseffekterna anser jag inte motiverad.

Vid omsättning av terminskontrakt som avser penning- och obligationsmarknadsinstrument menar jag att skatten skall beräknas efter samma principer. Skatten skall alltså utgå i relation till det avtalade värdet på och den återstående löptiden för den egendom som terminskontraktet avser varvid de i tabellen redovisade skattesatserna skall tillämpas. För optionerna på penning- och obligationsmarknaden bör skatten utgöra 2 procent av optionskontraktets premie vid optionens utställande resp. det vederlag som avtalas vid ett kvittningsförfarande. Procentsatsen gäller för köp- och säljledet sammantaget. För optionerna på aktiemarknaden bör skatten utgöra 4 procent av motsvarande vederlag sammantaget för köp- och säljledet. Vad gäller de terminskontrakt som avser aktiemarknadsinstrumenten bör skatteuttaget ske med 2 procent av det avtalade värdet på den egendom som kontraktet avser beräknat sammantaget för köp- och säljledet.

Beträffande penning- och obligationsmarknaden är skattesatsen på optioner vald på ett sådant sätt att s.k. syntetiska terminskontrakt, dvs. olika slag av optionsstrategier som fungerar som substitut för terminskontrakt, skall beskattas ungefär på samma sätt som terminskontrakt. På så sätt upprätthålls skatteneutralitet mellan de två delmarknaderna.

Även på aktiemarknaden är det möjligt att med hjälp av optioner skapa s.k. syntetiska aktier eller syntetiska terminskontrakt. För att skatten inte skall gynna optionshandeln på aktiehandelns bekostnad är det av neutralitetsskäl angeläget att höja skatten på optioner. Mitt förslag är att skatten på optioner sätts till 4 procent sammantaget för köp- och säljledet. Skillnaden i skattesatserna beror på att beskattningsunderlaget är olika (överlåtelsesumman resp. den underliggande aktiens värde när det gäller avista- och terminshandel samt premien för optionen när det är fråga om optionsaffärer). En beskattning i enlighet med vad jag nu föreslår minskar otvivelaktigt de skattemässiga skillnaderna mellan de olika delmarknaderna.

2.7 Beskattning av handeln med premieobligationer

Mitt förslag: Vid omsättning av svenska statens premieobligationer eller köp- och säljoptioner samt terminskontrakt som avser sådana värdepapper skall skatten utgöra ett belopp som motsvarar 0,3 procent av vederlaget, sammantaget för köp- och säljledet.

Promemorians förslag: Skatt enligt de principer som i promemorian föreslogs för de löpande skuldebreven och de s.k. masspapperen.

Remissinstanserna: Vid remissbehandlingen har bl.a. RSV och riksgäldskontoret framfört kritik mot differentierade skattesatser vid omsättning av premieobligationer.

Skälen för mitt förslag: Remissinstanserna har framhållit följande. Dels är kurserna på premieobligationerna mer beroende av tiden till nästa dragning än av kvarvarande löptid, dels är det inte möjligt att beräkna skattesatsen i de fall då inlösendagen för premieobligationer inte är fastställd. Enligt praxis

fastställs den exakta inlösendagen först under hösten före inlösenåret. Riksgäldsfullmäktige menar att det i och för sig vore möjligt att från början fastställa inlösendagar för samtliga premieobligationslån men att handlingsfriheten därmed skulle bli begränsad för riksgäldskontoret. Fullmäktige har därför ansett att det vore naturligt om skatten utgjorde 0,03 procent av vederlaget för alla löptider. RSV har framhållit att de föreslagna skattesatserna medför praktiska tillämpningsproblem för banker och fondkommissionsbolag.

Eftersom premieobligationer också säljs i mindre poster skulle skatten vid en omsättning teoretiskt kunna bli så låg som 4 öre vilket redovisningstekniskt vore synnerligen olämpligt.

Handeln på andrahandsmarknaden med premieobligationer sker i stor utsträckning i skatteplaneringssyfte. Det är mot denna bakgrund rimligt att även denna handel omfattas av omsättningsskatten. Jag anser dock att det finns fog för den kritik som vid remissbehandlingen har framförts mot den tekniska utformningen av skatten i promemorian. Av praktiska skäl bör en skatt på omsättning av premieobligationer utformas efter samma mönster som nu gäller för omsättningsskatten på aktier. Att därvid tillämpa samma skattesats som gäller för aktieomsättning skulle sannolikt slå alltför hårt mot marknaden för premieobligationer. Jag har därför stannat för en icke löptidsanpassad omsättningsskatt om – sammantaget för köp- och säljledet – 0,3 procent av vederlaget för premieobligationer. Samma skattesats bör gälla för derivathandel med sådana värdepapper, varvid samma beräkningsgrunder skall gälla som jag tidigare redogjort för beträffande derivatinstrumenten på aktiemarknaden.

2.8 Övriga frågor

I det följande behandlas vissa ytterligare tillägg och ändringar i den nuvarande lagen. Det föreslås uttryckliga bestämmelser om att lagen är tillämplig på sådana utländska värdepapper som kan jämställas med omsättningsskattepliktiga svenska värdepapper och att även s.k. papperslös handel skall omfattas av lagen. Vidare föreslås att s.k. apportemission skall vara att anse som köp i lagens mening. Det föreslås också en ändring i bestämmelsen som rör beskattningsunderlaget vid lösen av en köpoption som avser aktier samt en bestämmelse om att ersättning för upplupen ränta skall ingå i beskattningsunderlaget för värdepapperet. Slutligen föreslås en ändring i bestämmelsen om skattskyldighetens inträde för det fall att vederlaget helt eller delvis är okänt vid avtalsslutet.

2.8.1 Utländska värdepapper

Mitt förslag: Skatt skall tas ut på omsättningen av sådana utländska värdepapper som kan jämställas med skattepliktiga svenska värdepapper.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: RSV tillstyrker att lagtexten förtydligas på detta sätt. Övriga remissinstanser lämnar förslaget utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Av nuvarande 3 § första stycket LVP framgår att även omsättning av utländska värdepapper omfattas i vissa fall av lagens tillämpningsområde. I klargörande syfte bör en bestämmelse tas in i 1 § LVP som anger att lagen även gäller sådana utländska värdepapper som kan jämställas med omsättningsskattepliktiga svenska värdepapper.

Min avsikt är att endast sådana utländska värdepapper som utgör substitut för eller har en motsvarighet i de värdepapper som anges i 1 § LVP skall omfattas av beskattningen. De som inte har sådan motsvarighet – t.ex. värdepapper avseende Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) och Anpartsselskab (ApS) – bör falla utanför beskattningen.

2.8.2 Papperslös handel

Mitt förslag: Som skattepliktig omsättning skall även avses s.k. papperslös handel.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Ett förtydligande bör göras i 1 § LVP så att det framgår att lagen även omfattar sådana överlåtelser av rättigheter och skyldigheter som sker i form av registrering eller liknande förfarande i stället för utfärdande eller överlämnande av en skriftlig handling. Sådan s.k. papperslös handel förekommer med t.ex. standardiserade optioner och terminskontrakt.

Lagrådet har vid granskningen av den föreslagna bestämmelsen pekat på det förhållandet att aktier kan överlåtas utan att aktiebrev har ställts ut (s. 70).

2.8.3 Förvärv genom tillskott av värdepapper

Mitt förslag: Förvärv genom tillskott av sådana värdepapper, som avses i 1 § första stycket a) i lagförslaget i samband med bildande av aktiebolag eller vid nyemissioner, s.k. apportemissioner, skall anses som köp i lagens mening.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: RSV tillstyrker förslaget. Svenska Revisorsamfundet avstyrker detta med motiveringen att apportbildning utgör ett särskilt associationsrättsligt fång, skilt från köp och byte. Övriga remissinstanser har inte yttrat sig särskilt i denna fråga.

Skälen för mitt förslag: I prop. 1983/84:48 med förslag till införande av LVP uttalade jag att förvärv av nyutgivna aktier genom aktieteckning vid ett bolags bildande eller genom ny- eller fondemission inte utgör omsättning i lagens mening. Fråga har vid tillämpningen uppkommit om hur s.k. apportemissioner skall bedömas i det här avseendet. Apportbildning innebär

enligt 2 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) att aktietecknaren som betalning skjuter till annan egendom än pengar. Härmed åsyftas bl.a. sådana fall då aktier i ett bolag lämnas som likvid för aktier eller konvertibla skuldebrev i ett annat bolag i samband med dess bildande eller vid nyemissioner.

Till stöd för att skatt inte skall tas ut i dessa fall har åberopats ett rättsfall (RÅ 1966:61), som gäller skatteplikt enligt 1908 års fondstämpelförordning. Denna förordning är numera upphävd. Vidare har kammarrätten i Stockholm i en dom den 21 april 1987 (nr 4969-1986) slagit fast att om aktier förvärvas av ett aktiebolag genom apport vid nyemission så utgör inte detta någon skattepliktig omsättning.

I promemorian har, efter framställning från RSV, föreslagits att LVP kompletteras med en föreskrift om att förvärv genom tillskott av värdepapper i utbyte mot t.ex. nyemitterade aktier är att anse som en skattepliktig omsättning.

Att apportemissioner inte omfattas av skatteplikt enligt LVP är enligt min mening materiellt otillfredsställande. Apportegendomen, dvs. de aktier som lämnas i utbyte mot de emitterade värdepapperen, bör anses vara föremål för en överlåtelse som i det här avseendet är fullt jämförbar med ett köp. Möjligen skulle man kunna anse att transaktionen har karaktären av ett byte och alltså innefattar dubbla sälj- och köpled, men eftersom utgivandet och förvärvet av de emitterade aktierna inte är en skattepliktig omsättning bör överlåtelsen av apportegendomen jämställas med ett köp. Beroende på hur en affär läggs upp, skulle detta annars kunna leda till olikformig skattemässig behandling utan att det finns några sakliga skäl för det.

Det bör därför tas in en föreskrift i lagförslagets 3 § om att förvärv genom tillskott av värdepapper i samband med bildande av aktiebolag eller vid nyemissioner är att anse som köp i lagens mening. De värdepapper jag här avser är aktier, konvertibla skuldebrev m.fl. värdepapper enligt 1 § första stycket a) i lagförslaget (jfr lagrådets yttrande s. 72). 3 § har efter lagrådets påpekande (s. 72) omformulerats något jämfört med det till lagrådet remitterade lagförslaget.

2.8.4 Beskattningsunderlaget vid lösen av en köpoption som avser aktier

Mitt förslag: Vid lösen av en köpoption som avser aktier skall det avtalade lösenpriset för aktien läggas till grund för beskattningen.

Promemorians förslag: För att undvika tveksamhet om vad som åsyftas i lagtexten med termen säljkurs borde uttrycket ersättas med den börstekniska termen betalkurs.

Remissinstanserna: RSV tillstyrker promemorians förslag. Optionsutredningen, OM och Svenska Fondhandlareföreningen avstyrker förslaget i promemorian och anser av bl.a. administrativa skäl att lösenpriset bör utgöra vederlaget i beskattningshänseende.

Skälen för mitt förslag: I nuvarande 4 § LVP föreskrivs att vederlaget för en aktieomsättning, som har sin grund i att en köpoption utnyttjas (löses),

utgörs av aktiens lägsta noterade säljkurs på avslutsdagen, om detta värde är högre än överlåtelsesumman.

I promemorian föreslås i förtydligande syfte att uttrycket säljkurs ersätts med den börstekniska termen betalkurs.

När lösentransaktionen görs upp vet inte den skattskyldige vilken den lägsta noterade betalkursen under avslutsdagen kommer att bli. En korrekt uträkning av skatten kan därför i praktiken ske först dagen efter. Enligt 17 § lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden skall emellertid en avräkningsnota upprättas samma dag som ett avtal sluts. Vid lösen utgör därför lösenpriset avslutskursen och underlaget för avräkningsnotan till motparten. Att i beskattningshänseende använda kurser, som skall avläsas under en hel börsdag, skapar onödig administrativ hantering och också en risk för att, vid framtida längre öppethållande för aktiehandeln, en avräkningsnota inte kommer att kunna skickas till motparten under affärsdagen. Detta kan inte anses lämpligt från kontroll- och reklamationssynpunkt. Jag föreslår därför, såväl utifrån dessa synpunkter som av förenklingsskäl, att omsättningsskatten skall bestämmas med lösenbeloppet som beskattningsunderlag.

2.8.5 Ersättning för upplupen ränta

Mitt förslag: Om det vid överlåtelse av värdepapper enligt 1 § LVP utgår ersättning för upplupen ränta skall denna ersättning räknas in i beskattningsunderlaget för omsättningsskatten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: RSV tillstyrker förslaget. Näringslivets Skattedelegation och Svenska Bankföreningen motsätter sig att ersättning för upplupen ränta skall ingå i vederlaget vid omsättning av konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning.

Skälen för mitt förslag: Av 4 § andra stycket LVP i dess nuvarande lydelse framgår att courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt inte räknas in i vederlaget. I riksskatteverkets anvisningar (RSV Ip 1987:3) anges att ersättning för bl.a. upplupen ränta bör anses ingå i överlåtelsesumman.

Näringslivets Skattedelegation och Svenska Bankföreningen har bl.a. framhållit att upplupen ränta på konvertibla skuldebrev och optionsskuldebrev genom förslaget blir föremål för hårdare beskattning än upplupen ränta på sådana skuldebrev som omsätts på penningmarknaden.

Jag har förutsatt att ersättning för upplupen ränta skall ingå i beskattningsunderlaget då värdepapper på penning- och obligationsmarknaden omsätts. Samma förhållande bör gälla i fråga om de värdepapper som omsätts på aktiemarknaden. Att tillämpa olika skattesatser på den del av vederlaget som motsvarar upplupen ränta resp. vederlaget i övrigt är av skatteadministrativa skäl direkt olämpligt.

Någon skyldighet att i avräkningsnota eller dylikt ange överlåtelsesummans fördelning på ränta eller kapitalfordran finns för övrigt inte.

Mitt förslag: Om vederlagets storlek helt eller delvis är okänt då avslut sker skall skatt- och redovisningsskyldigheten inträda vartefter storleken blir känd.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: RSV tillstyrker den föreslagna ändringen i sak. Övriga remissinstanser har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Enligt 6 § LVP i dess nuvarande lydelse inträder skattskyldighet när avslut sker, dvs. när bindande avtal om överlåtelse träffas. När det gäller redovisningsskyldigheten föreskrivs i 2 kap. 5 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter att sådan skyldighet inträder när den affärshändelse som grundar skattskyldighet bort bokföras, under förutsättning att den skattskyldige är bokföringsskyldig. Om så inte är fallet inträder redovisningsskyldigheten samtidigt med skattskyldigheten.

Detta leder till olikhet i behandlingen av bokföringspliktiga och inte bokföringspliktiga skattskyldiga i sådana fall när vederlaget vid avslutet är helt eller delvis okänt till sin storlek. Det är exempelvis vanligt vid företagsförvärv att en tilläggsköpeskilling, som är beroende av företagets resultat, skall betalas vid någon senare tidpunkt eller på olika tider senare. Skatt på tilläggsköpeskillingen eller delar av denna kan i dessa fall av praktiska skäl inte redovisas förrän resp. belopp blivit känt. Den som inte är bokföringsskyldig skall dock enligt redovisningsbestämmelserna redovisa hela skattebeloppet för den redovisningsperiod, då skattskyldigheten inträdde, dvs. då bindande överlåtelseavtal träffades. Detta innebär att när tilläggsköpeskillingen eller en del av denna sedermera blivit känd och redovisats, ändras skatten för den redovisningsperiod under vilken skattskyldigheten inträdde. Enligt förfarandereglerna skall i dessa fall den som inte är bokföringsskyldig debiteras ränta på tilläggsbeloppet eller beloppen från den redovisningsperiod, när skattskyldigheten inträdde enligt nuvarande 6 § LVP.

RSV har föreslagit att bestämmelserna ändras så att det blir likformighet mellan bokföringsskyldiga och inte bokföringsskyldiga. Jag delar uppfattningen att de olikheter i beskattningshänseende som för närvarande föreligger mellan bokföringsskyldiga och inte bokföringsskyldiga är obefogade. Bestämmelsen om skattskyldighetens inträde i 6 § LVP bör därför kompletteras med en föreskrift om att för det fall vederlagets storlek inte är känd vid avslutet så skall skattskyldigheten inträda vartefter storleken blir känd. Detta innebär att skattskyldigheten i dessa fall anpassas till reglerna om redovisningsskyldighet för bokföringsskyldiga.

Den föreslagna ändringen i fråga om skattskyldighetens inträde föranleder följdändringar när det gäller bedömningen av omsättningens storlek under ett kalenderhalvår, vidare om tidpunkten för anmälningsskyldigheten till beskattningsmyndigheten för registrering och slutligen beträffande bestämningen av redovisningsperioderna. Ändringsförslagen kan konkretiseras med några exempel, som också belyser den föreslagna ändringen i nuvarande 6 §.

Skattskyldig enligt LVP är den fondkommissionär som medverkar till värdepappersomsättning, nuvarande 3 § första stycket. Vid omsättning där någon fondkommissionär inte medverkar är enligt nuvarande 3 § andra stycket den skattskyldig, som är bosatt i Sverige och under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper till ett värde av minst 500 000 kr. Enligt 8 § LVP i dess nuvarande lydelse skall i sistnämnda fall den som är skattskyldig anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering när omsättningen för ett kalenderhalvår uppgått till skattepliktigt belopp, dvs. 500 000 kr. Redovisningsperiod är enligt nuvarande 9 § LVP kalendermånad för fondkommissionärer och kalenderhalvår för andra skattskyldiga.

Om exempelvis vederlaget för värdepappershandel, som inte förmedlats av en fondkommissionär, under ett visst kalenderhalvår uppgår till 400 000 kr. jämte eventuellt något ytterligare belopp, vars storlek kan bli känd först senare, inträder enligt 3 § andra stycket och den föreslagna ändringen i 6 § skattskyldighet först när det blir känt att de överlåtelser som gjorts under kalenderhalvåret i fråga uppgår till minst 500 000 kr. Skattskyldighet för den omsättning som skett under visst kalenderhalvår inträder alltså vid ett senare tillfälle. Om vederlaget varit uppdelat i flera rater, som varit okända till sin storlek, inträder skattskyldighet, dels när det blivit känt att vederlaget för omsättningen uppgår till 500 000 kr., dels när varje vederlagsdel därutöver, som hänför sig till omsättningen, blivit känd. En sådan successivt inträdande skattskyldighet kan naturligtvis förekomma även vid värdepappershandel som sker under medverkan av fondkommissionärer.

Dessa förhållanden medför att nuvarande 3 § LVP bör kompletteras med en bestämmelse om att vid bedömningen av omsättningens storlek sådant vederlag som inte är känt under visst kalenderhalvår skall hänföras till det kalenderhalvår under vilket avslut skett. Även tidpunkten för registreringsskyldigheten bör anpassas till den föreslagna ändringen i fråga om skattskyldighetens inträde. Detta kan lämpligen ske genom en hänvisning till den nu föreslagna ändringen i den nuvarande 3 §. De nuvarande hänvisningarna i 9 § LVP till 3 § första och andra styckena i bestämmelsen om när redovisning skall ske kan misstolkas mot bakgrund av de föreslagna ändringarna i reglerna om skattskyldighetens inträde. I 14 § i lagförslaget bör därför göras en ändring av redaktionell innebörd.

2.9 Förslagets statsfinansiella effekter.

Den föreslagna utformningen av en skatt på omsättning av penning- och obligationsmarknadsinstrument och de föreslagna ändringarna i beskattningen av aktiemarknaden kan beräknas ge ökade skatteintäkter på ca 1 miljard kr. per år. Jag vill dock påpeka att inkomstberäkning av detta slag alltid är förbunden med viss osäkerhet. Beträffande förslagets effekter på statsbudgeten för budgetåret 1988/89 återkommer jag i samband med kompletteringspropositionen senare i vår.

3 Ikraftträdande

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 1989 och tillämpas på värdepappershandel där avslut sker efter ikraftträdandet.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till
lag om ändring i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av promemorian (Ds Fi 1987:9) Översyn av skatten på omsättning av värdepapper

I promemorian föreslås ändringar i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper (LVP).

Det föreslås att skattebasen vidgas till att omfatta även värdepapper som omsätts på den s.k. penning- och obligationsmarknaden. Exempel på sådana värdepapper är statsskuldväxlar, riksobligationer, s.k. prioriterade obligationer och lånecertifikat av olika slag. Dessa värdepapper är räntebärande löpande skuldebrev. Vidare förekommer en omfattande handel med vissa räntebärande enkla skuldebrev, s.k. masspapper. Hit räknas förlagsbevis, marknadsbevis, finansbevis, finansväxlar m.fl. marknadsanpassade finansbolagspapper. En betydande handel förekommer också med svenska statens premieobligationer. Dessa värdepapper är inte att anse som räntebärande.

Förslaget innebär att skatt skall tas ut på omsättning av räntebärande löpande skuldebrev, sådana räntebärande enkla skuldebrev som är att hänföra till masspapper, svenska statens premieobligationer, samt köp- och säljoptioner och terminskontrakt som avser penning- och obligationsmarknadsinstrument.

Skattepliktig omsättning är köp och byte. I fråga om terminskontrakt som avser penning- och obligationsmarknadsinstrument föreslås att ingående av sådana kontrakt skall vara att anse som omsättning. Detsamma skall enligt förslaget gälla utställande av optioner. Kvittnings- och avräkningsförfaranden i fråga om terminskontrakt och optioner utgör skattepliktig omsättning redan enligt den nuvarande lagen.

Skattskyldiga för överlåtelse av penning- och obligationsmarknadsinstrumenten föreslås bli de som är skattskyldiga enligt den nuvarande lagen, dvs. dels fondkommissionärer, dels andra som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper till ett värde av minst 500 000 kr.

Till skillnad från vad som gäller i fråga om aktier m.m. föreslås beträffande penning- och obligationsmarknadsinstrumenten inget undantag från skatteplikt för fondkommissionärers handel för egen räkning.

Vid överlåtelser där Sveriges riksbank är avtalspart föreslås att skatt inte skall utgå.

Utgångspunkten för skatteberäkningen i fråga om omsatta penning- och obligationsmarknadsinstrument föreslås vara en skattesats på tre hundradels (0,03) procent av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet. För att skatten skall vara neutral mellan värdepapper med olika lång återstående löptid föreslås att skatten justeras efter löptider. Detta innebär exempelvis att skatten för ett värdepapper med en löptid som går ut under tidigast det femte kalenderåret efter det kalenderår när omsättningen sker är 0,03 procent av vederlaget sammantaget för köp- och säljledet, och att motsvarande skattesats för ett värdepapper med en löptid som går ut under det första kalenderåret efter året för omsättningen är 0,01 procent.

Vid omsättning av terminskontrakt som avser penning- och obligationsmarknadsinstrument föreslås skatten beräknas efter samma principer. Skatten skall enligt förslaget utgå i relation till vederlaget och den återstående löptiden för det värdepapper som terminskontraktet avser.

För optioner föreslås skatten utgöra två procent av optionskontraktets värde sammantaget för köp- och säljledet. Vid utfärdandet bör värdet anses vara detsamma som premien för optionen.

En utvidgning av skatten i enlighet med förslaget beräknas ge ökade skatteintäkter på ca 1,5 miljarder kr. per år vid oförändrad omsättning.

Vidare föreslås i promemorian vissa ytterligare tillägg och ändringar i den nuvarande lagen. Sålunda föreslås uttryckliga bestämmelser om att lagen är tillämplig på sådana utländska värdepapper som kan jämställas med omsättningsskattepliktiga svenska värdepapper och att även s.k. papperslös handel omfattas av lagen. Vidare föreslås att s.k. apportemission skall vara att anse som köp i lagens mening och att begreppet handel "för egen räkning" i nuvarande 2 § ges en klarare definition. Utöver vissa ändringar av redaktionell art föreslås slutligen en ändring i bestämmelsen om skattskyldighetens inträde för det fall att vederlaget helt eller delvis är okänt vid avtalsslutet.

1 Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian (Ds Fi 1987:9) Översyn av skatten på omsättning av värdepapper avgetts av *fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, bankinspektionen, riksskatteverket (RSV), allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelser, styrelsen för Sveriges allmänna hypoteksbank, styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Stockholms fondbörs, Svenska Handelskammarförbundet, optionsutredningen (Fi 1987:01), Aktiefrämjandet, Centralorganisationen SACO/SR, Finansbolagens Förening, Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR, Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag, Stockholms Optionsmarknad OM Fondkommission AB, Sweden Options and Futures Exchange (SOFE), Svensk Industriförening, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Svenska Kommunförbundet, Svenska OTC-föreningen, Svenska Revisorsamfundet SRS, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Aktiesparares Riksförbund, Sveriges Industriförbund och Tjänstemännens centralorganisation (TCO):*

Svenska Handelskammarförbundet har anslutit sig till ett yttrande från *Stockholms Handelskammare. Stockholms Handelskammare, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund* och *Sveriges Industriförbund* har åberopat ett yttrande upprättat av *Näringslivets Skattedelegation,* som är ett gemensamt organ för *Svenska Arbetsgivareföreningen, Svenska Bankföreningen, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Stockholms Handelskammare* och *Sveriges Industriförbund* för skattefrågor. *Svenska Bankföreningen* har förutom eget yttrande anslutit sig till yttrandet från *Näringslivets Skattedelegation* och vidare åberopat och bifogat ett yttrande från en grupp penningmarknadsexperter vid *SE-Banken, Handelsbanken, Götabanken* och *PK-Banken.* I yttrandet från *Svenska Bankföreningen* anges att *PK-Banken* instämmer i föreningens yttrande.

Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO/SR), har överlämnat remissyttrande från medlemsförbundet *Förbundet för Jurister, Samhällsvetare och Ekonomer (JUSEK).*

Stockholms Optionsmarknad OM Fondkommission AB har bifogat yttrande från professor *Johan A. Lybeck.*

Kooperativa förbundet har beretts tillfälle att avge yttrande men har förklarat sig avstå från yttrande.

2 Remissinstansernas huvudsakliga inställning

Remissinstanserna är med ett par undantag negativa till förslaget att vidga skattebasen för omsättningsskatten på värdepapper till att omfatta även värdepapper som omsätts på den s.k. penning- och obligationsmarknaden.

Flertalet remissinstanser framhåller att den s.k. market makerfunktionen måste undantas från beskattning.

Allmänna pensionsfondens första fondstyrelse (majoriteten) tillstyrker att en omsättningsskatt införs på penning- och obligationsmarknaden och åberopar framför allt skattens budgetförstärkande effekt. Vidare anser fondstyrelsen att skatten framstår som principiellt riktig ur fördelningssynpunkt vad gäller en förskjutning av skatt från arbete till kapital och att man genom en omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden uppnår en något bättre neutralitet i förhållande till aktiemarknaden.

LO tillstyrker förslaget till utvidgad skatt på värdepappersmarknaden eftersom det är ett samhällsekonomiskt intresse att något begränsa finanssektorn och den höga omsättningshastigheten på finansmarknaden. Vidare medför en skatt på penningmarknaden en mer likformig beskattning av aktier och övriga finanspapper. Slutligen bidrar skatten till att utjämna beskattningen mellan arbets- och kapitalinkomster. LO anser dock att skatteuttaget förefaller vara väl lågt.

TCO tillstyrker att basen för omsättningsskatt utvidgas men understryker att om den önskade nedkylningen av marknaden får räntehöjande effekter, måste en beredskap finnas för att motverka sådana negativa effekter. TCO avstyrker förslaget i den del det avser beskattning av market makers handel med värdepapper för egen räkning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret (majoriteten) menar att det finns anledning att öka skatteuttaget inom finanssektorn. Den nu föreslagna utvidgningen av omsättningsskatten på värdepapper kan emellertid i den form den givits i förslaget påverka både kreditmarknaden och statens egen upplåning på ett icke önskvärt sätt. Fullmäktige har därför kommit till slutsatsen att skatten måste modifieras i förhållande till promemorians förslag. En sådan modifiering kan vara att interbankhandeln undantas från beskattning. Vidare bör löptidsdifferentieringen av skatten beträffande premieobligationer slopas. Riksgäldskontorets uppköp av egna emitterade värdepapper bör ej beskattas.

Fullmäktige i Sveriges riksbank (majoriteten) anser att det finns risk för att en transaktionsskatt kommer att påtagligt försämra interbankmarknaden och därmed market makersystemet. Eftersom dessa båda funktioner är av stor betydelse för riksbankens möjligheter att bedriva en effektiv penningpolitik bör åtgärder som kan störa deras funktion undvikas.

Bankinspektionen begränsar sitt yttrande till vad som är av betydelse från de synpunkter bankinspektionen har att företräda och anser bl.a. att förslaget om skatt på handeln för egen räkning kan leda till ökad handel på agentbasis vilket avsevärt skulle försvåra bankinspektionens tillsyn av aktiviteterna på penning- och obligationsmarknaden. Bankinspektionen anser vidare att den föreslagna differentieringen av skattesatsen är för stor och praktiskt ohanterlig.

RSV konstaterar bl.a. att det inte är möjligt för verket att fullt ut överblicka effekterna av den föreslagna breddningen av skattebasen. RSV ifrågasätter om den som är avtalspart vid Sveriges riksbanks värdepappersaffärer bör undantas från skatt. Ur skatteadministrativ synpunkt vore vidare ett färre antal skattesatser att föredra. RSV anser inte att det finns skäl att

differentiera skatten vid omsättning av premieobligationer. I denna del bör en eventuell beskattning utformas på motsvarande sätt som nu gäller i fråga om aktier.

Allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelser (majoriteterna) avstyrker förslaget att en omsättningsskatt införs på penning- och obligationsmarknaden. En omsättningsskatt skapar en sämre likviditet på marknaden och därmed en ökad risk för market makern. Den försämrade marknadslikviditeten innebär minskade möjligheter för fondstyrelsen att bedriva aktiv portföljförvaltning i avkastningshöjande syfte.

Sveriges Allmänna Hypoteksbank anser att den del av fondkommissionärernas handel som är att hänföra till market maker funktionen bör undantas från beskattning. Kostnaderna för att upprätthålla denna funktion ökar genom omsättningsskatten. Därigenom blir Hypoteksbankens upplåning dyrare och som en följd därav kommer landhypoteksorganisationens låntagare att påföras en högre låneränta. Kostnadsnivån för lantbruket höjs då, vilket inverkar negativt på lantbrukets lönsamhet.

Stadshypotekskassan anser inte att det i promemorian har anförts bärande skäl för att införa en skatt vars syfte är att dämpa omsättningen på marknaderna för räntebärande värdepapper. En sådan skatt skulle minska likviditeten i de olika värdepapperen, vilket oundvikligen höjer Stadshypotekskassans och andra emittenters upplåningskostnader. Det blir låntagarna som i sista hand får betala huvuddelen av skatten. Stadshypotekskassan vill också peka på att försäkringsbolagens direktlångivning blir relativt sett förmånligare än utlåning via mellanhandsinstituten.

Stockholms Fondbörs förordar, från de synpunkter börsstyrelsen anser sig ha att beakta, att det remitterade förslaget ändras så att undantag från skattskyldighet görs för utländska placerare. Undantaget bör ges en generell utformning som omfattar samtliga slag av finansiella instrument.

Optionsutredningen ifrågasätter bl.a. om inte clearingverksamheten inom derivathandeln bör vara undantagen från omsättningsskatten och om inte de fondkommissionärer som uppträder som mellanhand vid placering av penningmarknadsinstrument bör undantas från omsättningsskatt vid placering för emittentens räkning.

Aktiefrämjandet, som begränsar sitt yttrande till att avse endast aktiemarknadsinstrumenten, anser att förslaget om bl.a. papperslös handel och apportemissioner rent tekniskt kan synas motiverat men motsätter sig omsättningsskatten på aktiehandeln över huvud taget. I vart fall borde man avvakta med att genomföra förslaget till dess en analys av omsättningsskatten på aktier har skett.

Finansbolagens Förening finner att förslaget är illa underbyggt och inte bör ligga till grund för lagstiftning. Några effekter av beskattningen är tydliga. Den försämrade likviditeten i marknaden leder till sjunkande omsättning. Låneräntorna pressas upp och det blir svårare för finansdepartementet och riksbanken att bedriva en effektiv penning- och valutapolitik. Särskilt betänkligt är det att även interbankledet i hanteringen skattläggs. Det finns en uppenbar risk för att market maker systemet försvinner och ersätts med en förmedlingsmarknad.

Föreningen Auktoriserade Revisorer, som uppger sig avstå från politiskt

ställningstagande, avstyrker förslagen i promemorian och åberopar bl.a. att dessa innefattar höjda transaktionsavgifter som skulle ge en långsiktig låsningseffekt på kapitalmarknaden. FAR anser också att de föreslagna skattesatserna är komplicerade och går stick i stäv mot föresatserna om förenkling i skattesystemet.

Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna som valt att inte ta ställning till de övergripande skälen till förslaget, anför att om målsättningen är att i allt väsentligt slå vakt om en penningmarknad som uppfyller de grundläggande kraven på effektivitet, likviditet, insyn och likartade villkor för för alla inblandade parter kan förslaget inte läggas till grund för lagstiftning. Den föreslagna beskattningen skulle drastiskt minska både omsättning och funktion på den nuvarande marknaden. Avgörande är därvid inte beskattningens storlek.

JUSEK anser att omsättningsskatten på räntebärande värdepapper kan tillfoga marknaden en sådan skada att marknaden väsentligen förändras. Huvudskälet till denna förmodan är avsikten att även beskatta den för marknaden så viktiga market maker funktionen. JUSEK anser att man bör avstå från att införa en omsättningsskatt åtminstone tills det har klarats ut på vilket sätt de finansiella marknaderna i så fall bör organiseras.

Näringslivets Skattedelegation avstyrker promemoriеförslaget. En omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden får som huvudsaklig effekt att marknadens funktionssätt försämras. Den höjning av transaktionskostnaderna som skatten medför kommer att hämma handeln och få till följd att lånekostnaderna för hushållen, - främst i deras egenskap av bostadskonsumenter - näringslivet, kommunerna och även staten ökar.

Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag anser att alla led vid en nyemission och emittentens förtida uppköp av egna värdepapper undantas från beskattning. SBAB avstår från att yttra sig över effekterna på marknaden i allmänhet av den föreslagna skatten.

Stockholms Optionsmarknad OM Fondkommissionen AB anser att standardiserade options- och terminskontrakt utan leverans av det underliggande värdepappret bör ges en med andra värdepapper likformig behandling i omsättningsskattesammanhang. Detta skulle kunna uppnås om utställande av sådana optioner och ingående av sådana kontrakt liksom hittills inte träffas av skatt. OM anser vidare att neutrala clearingcentraler, som bedriver verksamhet likt OM och Stockholms Clearinghus, dvs. som bl.a. ej tar egna nettopositioner i de instrument för vilka man tillhandahåller clearing bör vara befriade från värdepappersskatt liksom till dessa organisationer knutna market makers.

SOFE anser att förslaget innebär en försämrad funktion och likviditet på marknaden och särskilt allvarlig är skärpningen som drabbar marketmakers utan fondkommissionärsstatus. Clearinghusen skall, om de uppfyller de formella och kompetensmässiga kraven på funktionen, vara befriade från omsättningsskatt eftersom deras inträde i transaktionen är att jämställa med en garantifunktion.

Svensk Industriförening som anser att en omsättningskatt på handel med värdepapper är direkt olämplig, avstyrker förslaget och föreslår samtidigt avskaffande av existerande omsättningsskatt på aktier m.m.

Svenska Bankföreningen avstyrker förslaget om en skatt på omsättningen av s.k. penningmarknadsinstrument, eftersom en sådan skatt skulle väsentligt minska effektiviteten på den svenska penningmarknaden, bl.a. genom att skada den viktiga marknadsfunktion som utgörs av market makers. Vidare skulle skatten på ett olyckligt sätt komma att belasta låntagarna på denna marknad och - slutligt - stora delar av allmänheten. Under alla förhållanden måste den handel som för egen del utförs av auktoriserade market makers undantas från beskattning.

Bankföreningen avstyrker också de föreslagna ändringarna och tilläggen i redan gällande bestämmelser om omsättningsskatt på värdepapper. Lagen i sin nuvarande lydelse bör bli föremål för en förutsättningslös utredning.

Svenska Fondhandlareföreningen avstyrker förslaget till omsättningsskatt vid handel i penningmarknadsinstrument. Ett införande av skatten skulle allvarligt försämra marknadens funktion. Detta kommer att leda till men för samhällsekonomin. Finansieringskostnaderna för staten, kommunerna, företagen och bostadsfinansieringsinstituten kommer att öka. Dessa extra kostnader kommer inte att kunna kompenseras med omsättningsskatten. Svenska Fondhandlareföreningen avstyrker även bibehållandet av omsättningsskatt vid handel på aktiemarknaden.

Svenska Kommunförbundet (majoriteten) anser att den breddning av skattebasen som föreslås i promemorian ökar kommunsektorns hanteringskostnader för att placera likvida medel och ökar kostnaderna för kommunernas upplåning. Så som marknadsmekanismen fungerar kommer omsättningsskatten att övervältras till låntagarna i första hand men även långivarna torde drabbas. Förbundet anser vidare att de löptidsanpassade skattesatserna ur rent teoretisk marknadssynpunkt är riktiga men de blir svåra att tillämpa. Om en skatt på skuldebrev av samhällsekonomiska skäl anses nödvändig föreslår kommunförbundet att beskattningen i stället sker i form av stämpelskatt vid utgivning och inlösen av skuldebrevet.

Svenska OTC-föreningen uppger sig inte ha några särskilda synpunkter på förslaget för det fall den ifrågavarande utvidgningen av skatten anses vara nödvändig att genomföra.

Svenska Revisorsamfundet anser att underlaget i promemorian inte medger någon samlad bedömning av konsekvenserna av en utvidgad omsättningsskatt och anser sig därför inte kunna tillstyrka förslaget. Samfundet förordar också att lagstiftningen blir föremål för en mer omfattande översyn än den som redovisas i promemorian innan några ändringar vidtas.

Svenska sparbanksföreningen anser att det inte föreligger saklig grund för att införa den föreslagna skattelagstiftningen på penning- och obligationsmarknaden och att skatten dessutom kommer att få mycket negativa effekter för marknadens funktion. Sparbanksföreningen avstyrker därför bestämt att det framlagda förslaget genomförs. Skulle emellertid skatteförslaget genomföras förordar föreningen bl.a. den begränsningen att skatt inte skall utgå när en fondkommissionär omsätter värdepapper av ifrågavarande slag för egen räkning.

Sveriges Aktiesparares Riksförbund tar avstånd från promemorians samtliga förslag och anser också att nuvarande omsättningsskatt på aktier snarast bör avskaffas.

3 Allmänna synpunkter

3.1 Motiven till förslaget

Som skäl för att införa en omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden har i promemorian angetts dels att beskattningen blir mer neutral i förhållande till aktiemarknaden som redan omfattas av omsättningsskatt dels att det bedömts som önskvärt att den tidvis mycket höga aktiviteten på penning- och obligationsmarknaden dämpas något. I promemorian har man räknat med möjligheten att statskassan får en årlig förstärkning med 1,5 miljarder kr., under förutsättning att omsättningen blir oförändrad.

Allmänna pensionsfondens första fondstyrelse (majoriteten) anför:

Mot bakgrund av de icke obetydliga bidrag skatten kan förväntas ge i budgetförstärkning är dess införande väl motiverad. Vidare framstår införandet av skatten som principiellt viktig ur fördelningssynpunkt vad gäller en förskjutning av skatten från arbete till kapital. Det framstår även som önskvärt att olika delar av värdepappersmarknaden uppvisar en likartad beskattningsbild. Med en omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden kan en något bättre neutralitet i förhållande till aktiemarknaden uppnås.

Liknande synpunkter har framförts av *LO* som liksom *riksgäldsfullmäktiges* majoritet även anser att det finns anledning att öka skatteuttaget inom finanssektorn. Även *TCO* anser den föreslagna breddningen av skattebasen vara motiverad men framhåller liksom riksgäldsfullmäktige att undantag bör ske för den s.k. market makerfunktionen på marknaden.

Svenska sparbanksföreningen framhåller att man måste räkna med en minskad omsättning om förslaget genomförs och anför:

Marknadsförutsättningarna kommer i så fall att ändras i sådan omfattning att intäktsberäkningarna ter sig helt orealistiska.

Sparbanksföreningen har ingen möjlighet att närmare beräkna vilka skatteintäkter som är realistiska. Det synes dock stå klart att omfattningen av dessa intäkter blir så begränsade att det inte är rimligt att lägga statsfinansiella motiv till grund för ett införande av skatten i fråga. Härtill kommer att lagstiftningen torde komma att fördyra statens egen upplåning, något som ytterligare försämrar det totala ekonomiska utfallet.

Svenska Bankföreningen anför:

Det i promemorian anförda syftet att skapa neutralitet i beskattningen av aktiehandeln och penningmarknadshandeln kräver enligt bankföreningens mening först ställningstagande till aktieomsättningsskattens fortbestånd.

– – –

I själva verket är neutralitetsargumentet innehållslöst. Om med neutralitet avses avkastning efter skatt och inflation mellan olika placeringar med hänsyn till deras risk och likviditet, måste konstateras att någon analys härav inte gjorts. Skillnaden mellan aktie- och penningmarknaderna är enligt bankföreningen så stor att någon neutralitet inte kan åstadkommas. Här kan pekas på skillnader i fråga om omsättningsvolym, omsättningshastighet och värdemässig storlek på vanligen omsatta poster. Generellt sett är det också skillnader i fråga om vilka placerare som agerar på de båda marknaderna. När samma placerare agerar på båda marknaderna är också strategin i

placeringarna främst i fråga om storlek och långsiktighet helt olika. Kretsen av emittenter är också olika på de båda marknaderna, vilket gör att skatten i sista hand drabbar olika personkategorier. Det finns en annan väsentlig skillnad mellan de båda marknaderna, nämligen den att penningmarknaden är en market-makermarknad, vilket inte gäller för huvuddelen av aktiemarknaden.

Det andra i promemorian anförda skälet är ett uttalat önskemål att något dämpa aktiviteten på penning- och obligationsmarknaden. Inte heller detta skäl är godtagbart. De instrument som handlas på penningmarknaden är sådana som är utgivna för att finansiera verksamhet som av samhället så gott som genomgående bedömts som angelägen. Det gäller t.ex. statens egen och kommunernas verksamhet, industriinvesteringar samt bostadssektorns finansiering. I de fall instrumenten getts ut av finansinstitut finns bakomliggande angelägna kreditbehov. Redan till följd härav avvisar bankföreningen argumentet att marknaden skulle behöva dämpas.

Liknande synpunkter har framförts av *allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelser, Statshypotekskassan, Finansbolagens Förening, Näringslivets Skattedelegation, Svenska Fondhandlareföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Aktiesparares Riksförbund.* Även *Svensk Industriförening* har ifrågasatt motiven för att införa en skatt på penning- och obligationsmarknaden.

RSV, allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelse, Finansbolagens Förening, Näringslivets Skattedelagation, Svenska Bankföreningen, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Aktiesparares Riksförbund och *Johan A. Lybeck* har framfört kritik mot att en analys och konsekvensbedömning av skattens effekter saknas i promemorian.

3.2 Penningmarknaden i dag

Flera remissinstanser har redogjort för penningmarknadens utveckling och funktion.

Riksbanksfullmäktige anför:

Den moderna svenska penningmarknaden har vuxit fram under riksbankens aktiva medverkan. Samhällsekonomiska obalanser med åtföljande likviditisering av ekonomin gav under 1970-talet starka incitament till kreditgivning mellan aktörerna utan kreditinstitutens direkta medverkan. Denna utveckling var inte specifik för den svenska kreditmarknaden utan snarare typisk i ett internationellt perspektiv. Processen påskyndades av en snabb utveckling av kommunikations- och datateknologi.

Riksbanken ställdes liksom de flesta centralbanker inför kravet att ompröva metoderna för penningpolitiken och att utforma nya instrument för dess genomförande. De traditionella regleringsinstrumenten kom därvid att avlösas av en generell räntepolitik med verkningar såväl på den organiserade som på den icke organiserade kreditmarknaden.

Räntepolitiken fick successivt växande betydelse och innefattade från 1984 riksbanksoperationer direkt på penningmarknaden. Regleringen av räntorna avvecklades först och därefter avskaffades kvantitativa utlåningsbegränsningar.

Den växande tillämpningen av marknadsoperationer som ett led i penningpolitiken har förutsatt en betydande institutionell uppbyggnad, såväl vad gäller uppsättningen av aktörer på marknaden, utformningen av instrumen-

ten som tekniken för handeln. Riksbanken och riksgäldskontoret har i hög grad varit drivande i denna utvecklingsprocess eftersom den varit av stor betydelse för såväl penningpolitiken som statsupplåningen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anför:

Marknaden för räntebärande papper kan sägas fylla flera funktioner. För det första förmedlas krediter mellan låntagare och långivare. Genom att värdepapper kan köpas och säljas på marknaden kan kreditgivningen snabbt omallokeras mellan olika långivare. Om låntagarna har mycket god kreditvärdighet kan detta ske utan särskild kreditbedömning och med ett minimum av administrativa åtgärder. För det andra omfördelar marknaden risktagandet. Riskerna är av flera olika slag; kreditrisk, ränterisk, likviditetsrisk. En effektiv marknad med professionell kreditvärdering medför att kreditrisken vid en placering minskar. En marknad som är likvid leder till minskad likviditetsrisk. I dessa fall medför en effektiv marknad att den totala risken i samhället minskar. När det gäller ränterisken kan inte marknaden minska den ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, men däremot fördela den effektivt mellan olika aktörer.

Marknaden i räntebärande papper växte kraftigt till följd av de stora budgetunderskotten, som tenderade att leda till dels en alltför hög penningmängdstillväxt, dels för stora ränterisker i bl.a. bankerna, som ålades förvärva långfristiga statsobligationer. Värdepappersmarknaden har möjliggjort att ovan nämnda problem kunnat reduceras högst väsentligt samtidigt som nya tekniker för riksbankens penningpolitik utvecklats.

Efter tillväxten i marknaden för statspapper växte en marknad i företagscertifikat och bostadsobligationer fram. Genom certifikatsupplåningen har de svenska industriföretagen och kommunerna kraftigt kunnat reducera sina kostnader för externt kapital. De tidigare problemen att garantera bostadsbyggandet långfristig finansiering har reducerats i mycket hög grad.

Allmänna pensionsfondens första, andra och tredje fondstyrelse anför:

Det är fondstyrelsens uppfattning att framväxten av de finansiella marknaderna under 1980-talet har varit positiv. Genom framväxten av fungerande marknader har låntagarna fått bättre tillgänglighet till kreditströmmarna. Långivarna, dvs portföljförvaltarna, har också fått bättre möjligheter att balansera risksammansättningen i sina portföljer.

De inlåsningseffekter som tidigare har förekommit i portföljförvaltningen genom frånvaron av effektiva finansiella marknader, har minskat avsevärt under senare år. Detta har varit av allmänt stor betydelse och har också haft bärkraft för fondstyrelsens förvaltning av fondkapitalet.

Genom utbyggnaden av väl fungerande finansiella marknader har också den traditionella obalansen mellan tillgången på långfristigt kapital och efterfrågan på detta minskat. Detta är speciellt tydligt på obligationsmarknaden. Här har utbudet av kapital varit koncentrerat till allmänna pensionsfonden och försäkringsbolagen. Efterfrågan på långfristigt kapital har dock, vid given ränta, som regel varit större än utbudet. Detta har bl.a. resulterat i att banksystement, genom regleringar, tvingats transformera sitt kortfristiga kapital till långfristigt via obligationsinköp.

I takt med att de finansiella marknaderna utvecklats har situationen förändrats. Genom tillgången till välutvecklade marknader har benägenheten för "frivilliga" kortfristiga placerare att placera sina medel i långfristiga instrument väsentligt ökat. Således har t.ex. industriföretag, avkastningsfonder, likviditetsförvaltare och kommuner kommit att göra betydande investeringar i den långfristiga delen av kreditmarknaden. Detta har enbart

möjliggjorts genom att dessa investerare kunnat betrakta sina placeringar som likvida dvs omsättningsbara. Det är sannolikt att en given efterfrågan på långfristigt kapital genom de finansiella marknadernas utveckling har kunnat tillfredsställas till en lägre ränta än vad som eljest hade varit fallet.

Allmänna pensionsfonden är sedan placeringsplikten togs bort 1986 helt hänvisad till den öppna kreditmarknaden för sina placeringar och portföljdispositioner. Med tanke på de mycket stora kapitalflöden som fondstyrelsen förvaltar är det viktigt att marknadens kvalitet är så hög som möjligt.

Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna anför:

På en väl fungerande penningmarknad måste några grundläggande krav kunna ställas:

1. Likviditeten skall vara hög, dvs. det skall vara lätt för köpare och säljare att vid önskad tidpunkt genomföra önskade transaktioner.
2. Kostnaden för att genomföra en transaktion skall vara låg, d.v.s. kostnaderna för själva transaktionen skall inte nämnvärt påverka det grundläggande beslutet att köpa eller sälja.
3. Informationen om marknad och marknadsnoteringar skall vara snabb, komplett, lättillgänglig och lika för alla inblandade.
4. Inblandade parter skall kunna göra lämpliga avvägningar av risker och möjligheter, d.v.s. den som vill gardera sig mot en risk skall kunna genomföra en önskad gardering utan dröjsmål; för riskgardering används ofta s.k. terminer, d.v.s. avtal träffas om köp/försäljning vid en bestämd tidpunkt i framtiden och till ett bestämt pris. Detta gör att värdet/avkastningen på ett visst innehav kan beräknas i förväg. För att olika önskemål i fråga om riskavvägning snabbt skall kunna tillfredsställas krävs en öppen och lättillgänglig marknad.

Dagens svenska penningmarknad motsvarar väl dessa krav. Den är i själva verket en av världens mest effektiva penningmarknader i flera avseenden: hög omsättning, låga transaktionskostnader, hög andel icke-statliga låntagare, bred krets av placerare etc.

Aktörerna på marknaden kan snabbt och lätt genomföra önskade transaktioner utan störande kostnader och med stor insyn i det rådande marknadsläget.

Några remissinstanser har pekat på de problem som uppkommit under penning- och obligationsmarknadens expansionsskede. Gruppen penningmarknadsexperter som åberopats av *Svenska Bankföreningen* anför:

Den föreslagna omsättningsskatten är desto mera beklagansvärd som den kommer i en tid som utmärks av självsanering och självrannsakan bland penning- och kapitalmarknadens aktörer. Denna process har också lett till lägre omsättning och mindre risktagande under senare tid. Som exempel på företeelser som medverkar till en sådan konsolidering av marknaden kan nämnas:

- Ökad belysning av kreditrisker; allt större vikt läggs vid utformandet av placeringsreglementen - en utveckling som kommer att underlättas i samband med introduktionen av ett nytt svenskt ratinginstitut inom kort.
- Införande av ränterisklimiter (vilket för övrigt bidragit till bristen på slutplacerare för långa papper och ytterligare aktualiserat behovet av utländska placerare på obligationsmarknaden).
- Ökad beredskap hos banker och fondkommissionärer när det gäller uppbyggnaden av kapitalbasen; en utveckling som står väl i samklang med kommande högre krav på kapitaltäckning avseende såväl kredit- som ränterisker.

– Åtgärder för att minimera transaktionsrisken där upprättandet av en penningmarknadscentral utgör ett exempel.

Även *fullmäktige i riksgäldskontoret, Svensk Industriförening* och *Svenska sparbanksföreningen* har framhållit att förslaget till den utökade omsättningsskatten skall ses mot bakgrund av de åtgärder och kostnaderna för dessa, som nu vidtas för att höja säkerheten i värdepappershandeln.

3.3 Market makerfunktionen

Interbankhandeln och market makerfunktionen på penning- och obligationsmarknaden beskrivs av ett flertal remissinstanser.

Fullmäktige i riksbanken anför:

Institutionellt bygger penningmarknadshandeln på att banker och fondkommissionsbolag tjänar som länk mellan låntagare och långivare/placerare. I denna funktion förbinder sig bankerna och fondkommissionsbolagen att upprätthålla en marknad för låntagarnas värdepapper. Rollen som s k market maker innebär att aktören ständigt skall vara beredd att såväl köpa som sälja värdepapper med varierande löptider till angivna priser. Marknadens förmåga att upprätthålla värdepapperens likviditet har vuxit successivt vilket tagit sig uttryck i krympande marginaler mellan aktörernas annonserade köp- och säljräntor.

Den som åtar sig uppdraget som market maker påtar sig en ränterisk eftersom marknadsräntorna ständigt fluktuerar. Utfästelser att köpa eller sälja värdepapper till angivna priser kan därför resultera i förlustaffärer. Risken härför ökar å ena sidan ju smalare den etablerade skillnaden är mellan köp- och säljräntor. Risken reduceras å andra sidan om market makers kan förlita sig på en omfattande inbördes handel så att positioner i ett visst värdepapper omgående kan avvecklas. Likaså reduceras risken om aktörerna kan teckna balanserande termins- eller optionskontrakt.

Utvecklingen av såväl den s k interbankhandeln i räntebärande värdepapper som termins- och optionshandeln har varit mycket snabb och har utgjort en förutsättning för den krympande marginalen mellan köp- och säljräntor på avistamarknaden. Interbankhandeln äger rum mellan banker och fondkommissionsbolag oavsett om dessa har ingått market makeravtal med kunder eller ej. I interbankhandeln tillämpas vanligen inte alls någon skillnad mellan köp- och säljräntor vilket innebär att värdepapper kan köpas och säljas utan transaktionskostnader. Interbankhandeln utgör således en säkerhet för market makers att positioner i olika värdepapper snabbt kan anpassas med hänsyn till ränteutvecklingen. Risktagandet reduceras därmed väsentligt för aktörerna samtidigt som marknadens förmåga att absorbera stora värdepappersvolymer utan avsevärda räntereaktioner ökar. En överskådlig och homogen prisstruktur bildas för värdepapper med olika löptid och kreditrisk.

– – –

För penningpolitiken innebär market maker systemet att riksbankens marknadsoperationer får ett så gott som omedelbart genomslag på hela penningmarknaden. Den inbördes handeln mellan aktörerna med öppen prissättning skapar en överskådlig struktur av representativa räntor för olika slags värdepapper. För staten, men också för andra låntagare, innebär systemet att lånekostnaderna tenderar att pressas ned av konkurrenstrycket. Incitament och förutsättningar saknas därmed för uppkomsten av en icke

organiserad kreditmarknad där låntagarna saknar möjlighet att bedöma erbjudna villkor.

Liknande synpunkter har lämnats av *fullmäktige i riksbanken, allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelse, Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna, JUSEK, Svenska Bankföreningen* och den av föreningen åberopade expertgruppen samt *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Svenska sparbanksföreningen.*

Fullmäktige i riksgäldskontoret anför:

På interbankmarknaden handlar främst market makers i syfte att erbjuda priser utifrån tillgång och efterfrågan på värdepapper. Omsättningen mellan interbankhandlarna kan tidvis vara mycket stor. Ungefär 60 % av den totala omsättningen på värdepappersmarknaden handlas på interbankmarknaden. Denna handel fyller funktionen att etablera priser på marknaden. Därmed kan långivare, låntagare och de penningpolitiska myndigheterna alltid få god information om var marknadsräntorna ligger. Transaktioner underlättas och prisbildningen effektiviseras av denna handel.

– – –

Någon ersättning i form av courtage utgår ej på denna marknad. Intäkterna för en market maker består ej enbart i att tjäna pengar på skillnaden mellan köp- och säljkurs då dessa inkomster är mycket osäkra. Räntorna fluktuerar kontinuerligt och market makern garanteras därför inte inkomster som överstiger utgifterna. Däremot är market maker funktionen förenad med vissa förmåner. Till dessa kan räknas affärskontakten med slutinvesterarna samt i viss utsträckning att vara återförsäljare för riksgäldskontoret och därmed att få deltaga i riksbankens marknadsoperationer.

Den av *Svenska Bankföreningen* åberopade expertgruppen anför:

Tydligast kan kanske den förbättrade effektiviten belysas genom de avsevärt lägre "spreadar" - dvs. skillnaden mellan köp- och säljränta - som numera är för handen. För fem år sedan var spreaden för en stats- eller bostadsinstitutsobligation >0,25 procentenhet för det fall det överhuvudtaget var möjligt att verkställa affären vid ett visst givet tillfälle. Idag är motsvarande spread 0,03 procentenhet. Den drastiska sänkningen av transaktionskostnaderna har skapat grogrunden för en marknad vars främsta kännetecken är att den är likvid. Detta har fått till följd att sökprocessen mellan låntagare och slutlig långivare kunnat underlättas.

Den angivna spreaden om 0,03 procentenhet ger inte en rättvis bild av den marginal som en "market maker" kan tillgodogöra sig. Detta beror på att market-makern är trängd från både köp- och säljsidan, varför den faktiskt erhållna genomsnittliga spreaden klart understiger 0,01 procentenhet. Det är just mot denna bakgrund den föreslgna omsättningsskatten skall betraktas. De föreslagna skattesatserna kan vid ett första påseende förefalla relativt låga. I själva verket är de av sådan karaktär och storleksordning att ett införande med allra största sannolikhet skulle få till följd att flertalet market makers skulle upphöra med sin marknadsfunktion och istället ikläda sig en kundroll utan ansvar för tvåvägspriser.

Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna anför:

Genom en väl fungerande handel mellan "market makers" slussas ett kunduppdrag genom penningmarknaden och finner successivt slutkunder. I praktiken genererar varje kunduppdrag flera transaktioner mellan "market makers". Denna "internomsättning" är i själva verket ca tre gånger så stor

som kundhandeln i volym/kronor, d.v.s. varje miljon i kundhandel motsvaras av minst tre miljoner i handel mellan "market makers". Och varje transaktion i kundledet motsvaras normalt av betydligt mer än tre transaktioner i handlarledet.

Det skall i detta sammanhang understrykas att även om de räntor som noteras på dataskärmarna bara är indikativa så är ändå de auktoriserade återförsäljarna skyldiga att ställa både köp- och säljräntor på förfrågan. Erbjuder en mäklare räntor som avviker från marknaden i övrigt - fullt synliga via dataskärmar - riskerar denne att antingen inte få genomföra affären eller att tvingas köpa i stället för att sälja (eller tvärtom). Uppenbart är att den handlare som upprepade gånger ställer "fel" ränta inte får några uppdrag.

Svenska Fondhandlareföreningen anför:

Avsaknaden av allvarligare regleringar avseende kommissionärernas lagerstorlek och omsättningsskatt har utvecklat marknaden till en av världens mest effektiva. En marknad där skillnaden mellan köp - och säljkurser har blivit så låg att kommissionärerna inte längre gör några förtjänster på handeln. Eventuella förtjänster görs genom kombinationen av korrekta marknadsförutsägelser och handelslagrets storlek.

4 Effekter av den föreslagna omsättningsskatten

4.1 Marknadseffekter

Fullmäktige i riksgäldskontoret redovisar följande effekter på marknadens omsättningsvolym och räntevolatilitet (ränterörlighet) samt på låntagarnas upplåningskostnader och långivarnas avkastning:

Omsättningsvolym och räntevolatilitet

Man kan konstatera att den nuvarande marknaden är effektiv i den bemärkelsen att den värderar olika finansiella tillgångar på ett effektivt sätt. Vad gäller effektiviteten i bemärkelsen att priserna skall återspegla fundamentala förändringar i ekonomin har konstaterats att anpassningsprocessen kan bli onödigt lång och volatiliteten i priser och volymer kan vara onödigt stor till följd av att aktörerna anpassar sitt agerande efter förväntningar om andra aktörers förväntningar. Ur detta perspektiv bör man studera i vad mån en omsättningsskatt på räntebärande finansiella tillgångar leder till en mer effektiv marknad.

Vad gäller prisernas anpassning till realekonomiska förändringar kan följande anföras. En omsättningsskatt på såväl avista som terminshandel leder dels till att de handelslager market makers håller blir mindre, dels att omsättningen på terminsmarknaden minskar till följd av att transaktionskostnaderna ökar. Därmed kommer en del av den frekventa omsättningen som görs i syfte att cleara priser och sprida risker att bortfalla. Detta kan uttryckas som att beslut om köp/försäljning i högre utsträckning kommer att baseras på investerares långsiktiga förväntningar. Samtidigt kommer en ökad aversion mot att köpa värdepapper att uppstå till följd av den ökade likviditetsrisken i placeringarna.

Införandet av en omsättningsskatt leder inte till mindre prisfluktuationer till följd av att antalet transaktioner minskas. Det finns inget automatiskt samband däremellan. Snarare kan följande hävdas.

De handelslager market makers för närvarande håller fyller funktionen av buffert vid räntesvängningar. Därmed utjämnas ränterörelserna. Om dessa handelslager skulle minska och terminshandeln skulle minska, kommer sannolikt räntevolatiliteten att öka. Kraven på riksbanken att stabilisera ränteutvecklingen kommer då att öka.

Slutsatserna av ovanstående resonemang är dels att en omsättningsskatt sannolikt ökar räntevolatiliteten och dels att omsättningsvolymerna totalt sett kommer att sjunka men att fluktuationerna i volymer mycket väl kan öka. Behovet av räntestabiliserande åtgärder från riksbanken kan därmed komma att öka.

Upplåningskostnader och kapitalavkastning

Att förutsäga hur en omsättningsskatt påverkar handlarna, låntagarna och placerarna låter sig svårligen göras. Effekten beror i hög grad på hur pass räntekänsliga de är. Handlarna drabbas vad gäller handeln med placerarna initialt ej alls av skatten då de tar ut skatten av placerare resp. låntagare. Vad gäller interbankhandeln så påverkas den direkt. På sikt drabbas dock även handeln med placerarna av en minskad omsättningsvolym. Då värdepappershandeln i hög grad karaktäriseras av stordriftsfördelar kommer lönsamheten att påverkas på ett entydigt sätt om inga alternativa affärsmöjligheter uppkommer.

Vad gäller låntagarna så omfattar den föreslagna skatten ej den s.k. primärmarknaden. Detta är av mindre betydelse eftersom prisbildningen sker på den s.k. sekundärmarknaden. I stället är det väsentliga i hur hög grad låntagaren är räntekänslig. Ju räntekänsligare låntagaren är desto mindre andel av kostnaden för skatten kommer låntagaren att behöva bära.

Av låntagarna på den svenska kreditmarknaden är riksgäldskontoret den mest ränteokänsliga låntagaren. Orsaken till detta är att upplåningen är helt bestämd av nyupplåningsbehovet samt behovet av refinansiering. Det är uteslutet att riksgäldskontoret skulle kunna dra ner på upplåningsverksamheten till följd av att räntorna ändrats. Detta kan kontrasteras mot t.ex. mellanhandsinstituten som har en i hög grad räntekänslig utlåning som skall finansieras. Där är möjligheterna till anpassning betydligt större. Slutsatsen av detta är att staten som låntagare kommer att drabbas i högre grad av skatten än andra låntagare.

På samma sätt kan man resonera när det gäller placerare. De som är räntekänsliga i högre grad övervältrar kostnaderna på andra. Sålunda drabbar skatten i högre grad t.ex. Allmänna Pensionsfonden än industriföretagen som dels har ett större urval av placeringsformer, dels själva kan välja vilka volymer finansiella placeringar de önskar ha.

Då inga ekonomiska modeller finns i vilka en skattesats kan simuleras kan inga exakta svar ges hur låntagare, långivare och handlare får bära skatten. Det kan därför i det för staten mest gynnsamma alternativet antas att dessa får bära kostnaderna i lika utsträckning dvs. med 1/3 var.

Svenska sparbanksföreningen anför:

Skulle den föreslagna lagstiftningen genomföras med en omsättningsminskning som följd, befarar Sparbanksföreningen på goda grunder att marknadens effektivitet försämras. Det är genom mängden av transaktioner som effektiviteten skapas. Genom många transaktioner uppkommer en jämvikt, som leder fram till den vid varje tidpunkt mest ändamålsenliga räntenivån.

Minskas transaktionsvolymen kommer prisbildningen att bli sämre. Räntesvängningarna blir större, eftersom det kommer att krävas större utslag för att en handel skall åstadkommas.

Den process som idag kännetecknas av hög omsättning skulle genom den föreslagna lagstiftningen ersättas av en administrativ typ av förmedling med avsevärt sämre insyn såvitt avser pris/volym, vilket sammantaget leder till sämre konkurrens och högre räntor.

Liknande synpunkter framför bl.a. *Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna, JUSEK, Svenska Bankföreningen* och den av föreningen åberopade expertgruppen.

Allmänna pensionsfondens första fondstyrelse anför:

I princip kan en omsättningsskatt på värdepapper motverka kravet på en hög kvalitet i marknaden. Med hänsyn tagen till dels den mycket låga skattesatsen, dels erfarenheterna från effekterna av införandet av omsättningsskatt på aktier synes det dock sannolikt att den föreslagna skattens effekt härvidlag blir mycket liten.

4.2 Särskilt om effekterna på market makerfunktionen

Effekterna av en beskattning på market markerfunktionen har av flertalet remissinstanser bedömts som allvarliga.

Allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelse anför:

Ett införande av en omsättningsskatt på penningmarknadsinstrument och obligationer startar en kedjeprocess. För det första ökar skillnaden mellan köp- och säljräntor som en följd av skatten. Detta skapar i sin tur en sämre likviditet dvs färre aktörer är beredda att göra transaktioner i värdepapper eftersom deras kalkyl efter skattebelastning ser ogynnsam ut.

I och med att likviditeten försämras minskar market-makers benägenhet att till oförändrad ersättning hålla marknad i värdepapperet. Market-makers risk har helt enkelt ökat som en följd av den sämre marknaden. Market-makern kommer därför att begära en ökad ersättning, utöver den ökning som själva skatten givit upphov till, för att fortsätta att för egen räkning köpa och sälja värdepapperen. Likviditeten i marknaden kan därmed försämras ytterligare och en kedjeprocess startas. Denna kedjeprocess kan leda väsentligt längre än vad man allmänt föreställer sig även vid införande av en blygsam skattebelastning på marknaden.

En omsättningsskatt på penning- och obligationsmarknaden kan även vid en låg skattesats leda till att vissa market-makers tvingas upphöra med denna typ av verksamhet. Risken är stor att detta i så fall främst skulle drabba mindre, fristående fondkommissionärer. Detta vore olyckligt, beroende på att – – – mångfalden aktörer är viktig för marknadens integritet och neutralitet.

En omsättningsskatt medför sannolikt även att antalet placerare skulle minska. Det är t.ex. risk för att företag, kommuner och andra mindre kapitalförvaltare skulle dra sig ur penning- och obligationsmarknaden som ett resultat av den sämre likviditeten. Även detta påverkar marknadens kvalitet negativt.

Även *TCO* befarar att ett antal market makers kommer att lämna marknaden:

Kvar torde då bli ett mindre antal större aktörer, vilket kan innebära en utveckling av marknaden mot oligopol. En sådan utveckling innebär högre räntenivåer.

Riksbanksfullmäktige anför:

En transaktionsskatt måste givetvis påverka både market maker systemet och överhuvud taget penningmarknadens funktionssätt. Om en skatt utgår på köp- och försäljning av värdepapper och även på termins- och optionsaffärer, ökar kostnaderna för market makers att upprätthålla en andrahandsmarknad. Kostnaderna att balansera ränterisker i värdepappersportföljerna stiger likaså.

En transaktionsskatt påverkar därmed i princip omsättningen på penningmarknaden och likviditeten i de individuella papperen. Särskilt market maker systemet kan påverkas eftersom det baseras på praktiskt taget försumbara transaktionskostnader. Storleken av dessa effekter är självklart beroende av skattens storlek. Effekterna är också svårbedömbara. Låg omsättning och låg likviditet medför dock krav från långivarna på ökad avkastning.

Införandet av en transaktionsskatt i handeln med räntebärande värdepapper ger aktörerna incitament att välja andra, icke beskattade, transaktionsformer. En mängd sådana förändringar är tänkbara. Sålunda kan det bli lönsammare för fondkommissionärerna att gå över från handel i värdepapper i egen portfölj till en provisionsbaserad förmedlarverksamhet mellan kunderna. Direktlån mellan långivare och låntagare kan komma att ersätta värdepappersbaserad kreditförmedling. Interbankhandeln i värdepapper kan likaså avlösas av ett inbördes utbyte av depositioner på konton. Omfattningen av sådana effekter blir givetvis beroende av transaktionsskattens nivå. Blir övergången till alternativa transaktionsformer omfattande går en stor del av penningmarknadens nuvarande överskådlighet förlorad.

Liknande synpunkter har framförts av *bankinspektionen, fullmäktige i riksgäldskontoret, optionsutredningen, Finansbolagens Förening, Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna, Hypoteksbanken, JUSEK, Näringslivets Skattedelagation, Svenska Bankföreningen* och av föreningen åberopade penningmarknadsexperter samt *Svenska Fondhandlareföreningen.*

Optionsutredningen anför:

Enligt förslaget kommer omsättningsskatt att tas ut i ledet mellan fondkommissionär/placerare medan omsättningsskatt inte utgår i ledet emittent/fondkommissionär. Om emittenten däremot avsätter lånet direkt till placerarna kommer enligt förslaget inte omsättningsskatt att utgå. Följden därav kan komma att bli att fondkommissionärerna avstår från att tillfälligt placera lånet i egen portfölj och i stället uppträder som agent mellan emittenten och placerarna. Detta kan leda till att det tar längre tid för emittenten att sälja ut hela lånet. Dessutom kan han i sådant fall inte vara säker på att det går att avsätta hela lånet på marknaden. - Motsvarande problem kan uppstå vid statens emission av statspapper.

Även *bankinspektionen* menar att förslaget om skatt på den egna handeln kan leda till ökad handel på agentbasis vilket avsevärt kan försvåra bankinspektionens tillsyn av aktiviteterna på penning- och obligationsmarknaden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anför:

Flera skäl talar för att skatten bör modifieras så att transaktioner mellan olika market makers handelslager ej beskattas. Ett flertal olika tekniska lösningar kan konstrueras för att uppnå detta om man ej helt vill undanta interbankhandeln. I det följande diskuteras två olika konstruktioner.

Den enklaste lösningen vore att låta skattebelastningen på interbanktransaktioner utgöra en andel av skattesatsen på övrig handel. Sålunda skulle t.ex. interbanktransaktionerna kunna beskattas till 10 % av övriga transaktioner. Nackdelen med denna modell är att den inte skiljer på de aktörer som har små strategiska portföljer från de som har stora.

En alternativ modell vore att införa ett krav på att banker och fondkommissionsbolag skall redovisa sina räntebärande tillgångar i två kategorier: dels handelslager, dels s.k. strategiska portföljer. Därefter skulle skatten kunna läggas enbart på transaktioner avseende den strategiska portföljen.

RSV anför:

Enligt gällande regler är en fondkommissionärs handel på aktiemarknaden för egen räkning i syfte att hålla handelslager inte skattepliktig.

– – –

Vid de kontakter RSV haft med bl a vissa aktörer på marknaden, har framkommit att man ser det som viktigt att ett undantag införs för motsvarande transaktioner på penning- och obligationsmarknaden. RSV tar för sin del inte ställning till behovet av ett sådant undantag. Verket vill dock starkt poängera att om sådan handel undantas även beträffande penning- och obligationsmarknaden, måste de olika funktionerna i fondkommissionärernas verksamhet på ett klart och entydigt sätt kunna avskiljas från varandra. Vad som skall anses utgöra handelslager måste således tydligt anges i lagstiftningen. I annat fall blir skattekontrollen närmast omöjlig att genomföra.

4.3 Särskilt om effekterna på upplåningsinstitutens verksamhet

Beskattningens effekter på upplåningsinstitutens verksamhet har särskilt behandlats av några remissinstanser.

Riksgäldskontorets fullmäktige anför:

Riksgäldskontoret ställer följande villkor på sina återförsäljare av statsskuldväxlar och riksobligationer.

- Återförsäljarna skall aktivt delta i emissionerna, vilket i princip innebär att de bör lämna anbud vid varje emission till rimliga priser.
- Återförsäljarna skall aktivt delta i handeln av statspapper på sekundärmarknaden.
- Återförsäljarna skall dagligen ställa officiella köpnoteringar på samtliga löptider och kontinuerligt även ställa officiella säljnoteringar på statspapper.
- Köp- och säljnoteringar skall ske via Reutersystemet, Telerate eller liknande system.

Villkoren för riksgäldskontorets återförsäljare är utformade i enlighet härmed mot bakgrund av de problem som uppstod under slutet av 1986 och i början av 1987. I ett uppåtgående ränteläge kunde ett minskat deltagande vid emissionerna konstateras och vid två tillfällen blev ej emissionerna fulltecknade. Därutöver kunde periodvis betydande differenser mellan marknadsräntor och begärd avkastning på nyemitterade värdepapper noteras. Orsakerna var huvudsakligen följande:

- Det rådde en betydande ränteoro i slutet av 1986 vilket medförde att framför allt små market makers blev mindre benägna att ha statspapper i eget lager.
- Ett antal återförsäljare började agera snarare som investerare än som market makers. Detta yttrade sig i att de av lönsamhetsskäl endast deltog i emissioner när ränteläget var entydigt fallande.
- Återförsäljarnas aktivitet på andrahandsmarknaden var ringa, vilket medförde en mindre väl fungerande prisbildning.

Utgångspunkten för kraven på återförsäljarna är dels att söka garantera att emissionsvolymerna fulltecknas och dels att förbättra marknadens effektivitet. Detta är viktiga förutsättningar för att staten skall kunna bedriva upplåning till marknadsmässiga villkor.

Av avgörande betydelse för återförsäljarnas förvärv av nyemitterade värdepapper är möjligheten till s.k. hedging via terminsaffärer. Skatteförslaget innebär att kostnaderna för hedging stiger.

Införandet av en omsättningsskatt på räntebärande papper kan öka sannolikheten att liknande effekter som de som marknaden uppvisade vid årsskiftet 1986-87 åter gör sig gällande. Detta gäller speciellt vid ett uppåtgående ränteläge då investerarna "väntar ut räntehöjningen".

De direkta effekterna för riksgäldskontorets vidkommande blir sannolikt att nuvarande system för emission av statspapper till marknaden kan behöva omprövas. De krav som ställs på återförsäljarna, måste sannolikt förändras och eventuellt måste provisioner vid emission återinföras. Därmed kommer upplåningskostnaderna att öka direkt via provisioner/högre emissionsräntor samt indirekt genom att ökade transaktionskostnader på marknaden medför ett generellt högre ränteläge. Det senare gäller speciellt långfristiga värdepapper.

Stadshypotekskassan anför:

Stadshypotek är en av de institutioner som är mest beroende av värdepappersmarknaderna. Utlåningen finansieras helt och hållet genom emissioner på obligations- och penningmarknaden. Inlåning på konto är förbehållen bankerna och upplåning mot enkla reverser som ej utgör masspapper är inte något praktiskt konkurrensdugligt alternativ. Under den långa period i det förflutna då Stadshypotekskassan och andra bostadsinstitut var hänvisade helt till den s k prioriterade upplåningen var marknadens funktionssätt en underordnad fråga. I takt med den successiva avregleringen av kreditmarknaden har vikten av väl fungerande marknader ökat, eftersom det får en omedelbar påverkan på upplåningskostnaderna. Särskilt måste sekundärmarknadens betydelse understrykas, eftersom en god sådan marknad med hög likviditet är en förutsättning för en breddning av primärmarknaden som i sin tur medger emission till lägre kostnad.

Statshypotekskassan har också i enlighet med detta resonemang varit mycket aktiv under senare år för att åstadkomma en bättre fungerande obligationsmarknad, med låga transaktionskostnader och hög likviditet. – – – – Mot den skisserade bakgrunden är det uppenbart att Stadshypotekskassan måste se införandet av en skatt som försämrar förutsättningarna för en aktiv handel på penning- och obligationsmarknaderna som något negativt. Kassastyrelsen vill bestämt framhålla att aktiviteten på marknaden, i betydelsen av en handel med både bredd och djup i så många av de utelöpande värdepapperen som möjligt, inte är ett egenvärde utan har direkt betydelse för möjligheten att nå låga upplåningskostnader. - Det är också existensen av en väl fungerande marknad för kortfristiga värdepapper som har möjliggjort för Stadshypotek och andra bostadsinstitut att ta upp

konkurrensen om byggnadskreditgivningen, vilket under det senaste året har lett till en kraftig sänkning av låntagarnas kostnad.

Om en skatt införs som ökar transaktionskostnaderna och därigenom försämrar likviditeten i upplåningsinstrumenten blir resultatet oundvikligen en dragning uppåt av placerarnas avkastningskrav för att kompensera för den sämre likviditeten. Det ökade avkastningskravet leder i nästa led till att emittenterna måste betala en högre ränta på sin nyupplåning, och detta oberoende av hur man tror att själva den direkta skattekostnaden bärs. Ökade upplåningskostnader slår givetvis ytterst igenom också i höjda räntekostnader för de slutliga låntagarna.

Det är alltid svårt att analysera incidensen av en skatt. I detta fall torde det dock stå klart att huvuddelen av statens totala intäkter från skatten kommer att få bäras av låntagarna, medan den mindre delen faller på placerarna. Till den del staten subventionerar bostadsräntan blir det staten själv som får bära kostnaden.

Stadshypotek vill också peka på den snedvridning av konkurrensförutsättningarna som skatten innebär. Försäkringsbolagens direktutlåning till fastighetssektorn kommer inte att drabbas, medan mellanhandsinstitutens långfristiga utlåning, som baseras på obligationsutgivning, träffas av skattens negativa konsekvenser. Sett från allmänna synpunkter om kreditmarknadens effektivitet ligger det ingen fördel i att internalisera den långfristiga fastighetsfinansieringen i försäkringsbolagen.

Hypoteksbanken anför:

Kostnaderna för att upprätthålla market maker-funktionen ökar genom omsättningsskatten. Antagligen kommer fondkommissionärerna i rollen som market makers att vältra över skattekostnaden på kunderna, vilket kommer att leda till att den effektiva räntan höjs med ett visst antal s.k. räntepunkter. Därigenom blir Hypoteksbankens upplåning dyrare och som en följd därav kommer landhypoteksorganisationens låntagare att påföras en högre låneränta. Kostnadsnivån för lantbruket höjs då, vilket inverkar negativt på lantbrukets lönsamhet. Hur stor påverkan blir är svårt att bedöma. Motsvarande negativa effekter som uppstår för Hypoteksbanken torde rimligen också gälla för de bostadsfinansierande instituten och bostadssektorn.

Kommunförbundet och Näringslivets Skattedelegation anför liknande synpunkter.

Upplåningsinstituten har också berört vissa tekniska frågor som berör dels emissionssituationen, dels upplåningsinstitutens inlösen och återköp av egna värdepapper.

Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag anför:

Nyemissioner

När bostadsobligationer var prioriterade emitterade SBAB direkt till placerare. Dessa var på olika sätt ålagda att köpa SBAB:s obligationer. Köparna var också kända av SBAB. Nyemission av obligationer avsåg vid denna tid alltså endast ett led: SBAB:s försäljning och placerarnas köp.

Sedan avregleringen för drygt ett år sedan sker nyemissioner på ett annat sätt. Bl.a. därför att köparna inte är kända måste dessa sökas på en marknad. Marknadsfunktionen utövas i ett antal emissionsinstitut med vilka SBAB träffat avtal om vidareförsäljning av SBAB-obligationer och SBAB-certifi-

kat. Emissionsinstituten åtar sig vidare, enligt avtal, att verka för en aktiv andrahandsmarknad för SBAB:s värdepapper.

SBAB säljer således värdepapper endast till emissionsinstitut med vilka avtal träffats. Under 1987 var de sex och ökar till åtta under 1988. Denna försäljning sker för övrigt till stor del genom anbudsförfarande. Den egentliga nyemissionen avslutas alltså inte förrän emissionsinstituten sålt värdepappren vidare till någon annan.

Nyemissionen innehåller alltså två led:

1. SBAB:s försäljning och emissionsinstitutens köp
2. Emissionsinstitutens försäljning och placerares köp

Enligt SBAB:s mening bör båda leden vara undantagna från beskattning. Om det andra ledet drabbades av beskattning skulle det nuvarande emissionssättet, som är nödvändigt med hänsyn till marknadens funktionssätt, drabbas påtagligt. Det kan inte uteslutas att emissionssättet skulle ändras i syfte att undgå beskattning, men på ett sådant sätt att marknadens funktionssätt försämras.

Stadshypotekskassan och *Svenska sparbanksföreningen* intar samma ståndpunkt.

Vad gäller frågan om uppköp och inlösen av upplåningsinstitutens egna lån anför *Stadshypotekskassan:*

En andra punkt som är viktig att framhålla är att lagtexten måste utformas så klart att inte terminologin på marknaden leder till icke avsedda följder. I lagtexten sägs t. ex. att skatt skall uttas på varje omsättning, och att med omsättning avses köp eller byte. Att märka är emellertid att även emissioner betecknas som köp, särskilt när obligationer med en fast kupong emitteras löpande till dagskurs och när obligationens pris alltså varierar från dag till dag. Likaså måste man ta hänsyn till att emission av obligationer kan ske i form av terminskontrakt, men där det i sak alltså är fråga om ett avtal om en emission vid en framtida tidpunkt till fastställt pris. Själva terminskontraktet får alltså i denna situation inte utlösa beskattning, vilket eljest är promemorieförslagets innebörd.

Inte bara utgivningen av skuldebrev, utan även regleringen av skulden kan ges skilda former, vilket lagtexten måste ta hänsyn till om man skall kunna undvika att en icke avsedd beskattning utlöses. Att emittenten löser in ett skuldebrev på en i lånevillkoren angiven förfallodag är nämligen bara ett av de möjliga sätt varigenom ett skuldförhållande kan avslutas. För många äldre obligationslån gäller t ex att amortering sker genom att emittenten på marknaden köper upp ett tillräckligt antal obligationer, som sedan makuleras när amortering skall ske. Dessa uppköp måste ske med framförhållning, varför återköpta obligationer finns i emittentens förvar en viss tid innan obligationsskulden i formell mening sätts ned. Uppenbarligen är det dock i sak fråga om en reglering av det externa skuldförhållandet redan vid inköpet, varför denna transaktion i lagtexten måste skiljas från skattepliktiga köp.

På samma sätt måste man se på frågan om andra återköp av egna utelöpande obligationer eller andra värdepapper som en emittent kan genomföra. T ex kan det för ett mellanhandsinstitut vara rationellt att i förtid återköpa egna obligationer om den utlåning som baserats på dessa av något skäl har bortfallit. Ett exempel är när Stadshypotek accepterar förtidsinlösen av lån. Det naturliga sättet att bevara principen om matchning mellan ut- och uppläning är att Stadshypotekskassan i dessa fall köper upp motsvarande obligationer där detta är möjligt till rimlig ränta. Det är särskilt viktigt vid förtidsinlösen av stora lån på kanske hundratals miljoner kronor. Generellt

måste slutsatsen vara att emittenters slutgiltiga återköp av egna utelöpande papper skall vara undantagna från beskattningsunderlaget.

Samma ståndpunkt intar *fullmäktige för riksgäldskontoret, Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag* och *Svenska sparbanksföreningen.*

4.4 Övriga effekter av en beskattning

Vid sidan om beskattningens effekter på marknaden, market makerfunktionen och upplåningsinstitutens verksamhet har vissa övriga effekter av den föreslagna beskattningen framhållits vid remissbehandlingen.

Riksgäldskontorets fullmäktige anser att storbankernas ställning kan komma att stärkas och även att andra former av kreditförmedling t.ex. bank- och finansbolagskrediter samt direktutlåning från försäkringsinstitut kan komma att gynnas:

En rad nya aktörer har tillförts den svenska kreditmarknaden i och med penning- och obligationsmarknadens tillväxt. Ett antal fristående fondkommissionsbolag har 8vetablerats och kommit att få en betydande marknadsandel av omsättningen på marknaden. Dessa företag har värdepappersförmedling som huvudsaklig verksamhet samtidigt som deras finansiering i hög utsträckning baseras på utförsäljning av de värdepapper de har i handelslager över natten. Dessa aktörer kommer att drabbas betydlig hårdare av skatten än andra som bedriver kreditförmedling i andra icke beskattade former som t.ex. banker. Detta kan leda till att storbankernas relativa ställning på den svenska kreditmarknaden förstärks.

Utvecklingen av kreditgivningen har såväl i Sverige som internationellt gått i riktning mot värdepappersbaserade krediter. Orsakerna bakom detta är ett flertal. Dels har denna kreditgivning kostnadsmässigt kunnat konkurrera ut traditionella krediter, dels innebär denna form av kreditgivning större flexibilitet både vad gäller risk och avkastning än andra former av kreditgivning. Omsättningensskatten kommer att påverka de relativa kostnaderna för kreditgivning. Sålunda kommer kreditgivning till företagen via banker och finansbolag att gynnas på bekostnad av företagens direktupplåning via certifikat och obligationer.

Riksgäldsfullmäktige anser vidare att en del av kreditförmedlingen kan komma att ske via utländska marknadscentra:

De stora svenska företagen har en betydelsefull utrikeshandel och kan därmed i hög grad påverka i vilka länder och i vilka valutor de placerar sina tillgångar och skulder. En omsättningsskatt kommer att påverka dessa placerares beteende. Den tekniska utvecklingen möjliggör handel mellan aktörer utan att de behöver befinna sig på samma plats. Sammantaget innebär detta mycket stora risker för att relativa förändringar i konkurrenssituationen på olika nationella marknader leder till en utflyttning till andra marknader.

Svenska sparbanksföreningen menar att förslaget om en utvidgad värdepappersskatt kan komma att få betydelse för valutaregleringen:

Eftersom Schweiz inte har valutareglering, får skattelagstiftningen till effekt att handeln med värdepapper tenderar att flytta från den schweiziska marknaden till värdepappersmarknaderna i andra länder, där en motsvarande skattelagstiftning saknas. Om valutamarknaden vore helt avreglerad i

Sverige, hade man anledning räkna med att en lagstiftning i enlighet med det nu föreliggande förslaget skulle få liknande effekter. Lagförslaget motverkar således en avreglering av den svenska valutamarknaden. Med tanke på att valutaregleringen för närvarande successivt, men målinriktat, håller på att mjukas upp och på sikt avskaffas, vore ytterligare restriktioner på valutahandel över gränserna olyckligt.

Liknande synpunkter har framförts av *Finansbolagens Förening.*

Allmänna pensionsfondens andra och tredje fondstyrelse konstaterar en annan konsekvens av beskattningen nämligen att man från de penningvärdande myndigheternas sida riskerar en framväxt av transaktioner enbart syftande till att undgå beskattning. Sådana synpunkter har även framförts av *riksbanksfullmäktige, Svenska sparbanksföreningen* och *Finansbolagens Förening.*

Fullmäktige i riksgäldskontoret pekar på att svåra kontroll- och avgränsningsproblem kan komma att uppstå:

Den föreslagna utökningen av omsättningsskatten på värdepapper innebär betydande kontrollproblem. Orsakerna till detta är flera. För det första är marknaden mycket stor, vilket innebär svårigheter att övervaka alla skattesubjekt. För det andra är antalet affärer så många att möjligheterna till kringgående via "netting" o.d. måste betraktas som utomordentligt stora. För det tredje kan skatten skapa nya betydligt mer svårkontrollerade affärskanaler.

Vidare kan konstateras att gränsdragningsproblemen mellan olika värdepapper och olika typer av transaktioner är betydande. De i promemorian angivna definitionerna riskerar därmed att skapa betydande kontrollproblem.

Även *Svenska Revisorsamfundet* pekar på risken för betydande praktiska tillämpningsproblem.

Svenska sparbanksföreningen anför:

Kontrollapparaten för att övervaka den nya lagstiftningen blir dyr och krånglig. Det kommer att krävas stora engångsinvesteringar i system hos såväl skattskyldiga som samhället. Dessa kostnader kan bli avsevärda och det är tveksamt om de kommer att understiga de beräknade intäkterna.

RSV anför:

Om den föreslagna breddningen av skattebasen genomförs, torde det krävas en noggrann uppföljning av hur beskattningen fungerar och vilka effekter den ger. Det är också troligt att vissa justeringar av beskattningsreglerna kan komma att bli nödvändiga sedan man vunnit erfarenheter av hur beskattningen fungerar.

På den s k penning- och obligationsmarknaden omsätts värdepapper till ett långt större värde än på aktiemarknaden. Under en dag genomförs ofta ett stort antal transaktioner av ett och samma värdepapper. För att en tillfredsställande kontroll av skatteredovisningen skall kunna ske, är det absolut nödvändigt att varje transaktion finns dokumenterad och att inte endast en s k nettning av transaktionerna dokumenteras vid arbetsdagens slut. Under detta förhållande anser RSV dock inte att kontrollproblemen är så stora, att de är ett avgörande hinder mot att skatten införs.

5 Handeln med derivatinstrument

5.1 Clearingcentraler och till dem knutna market makers

Vid remissbehandlingen har ifrågasatts om inte s.k. clearingcentraler och till dem knutna market makers uttryckligen bör undantas från skyldighet att betala omsättningsskatt.

OM anför:

En clearingcentral i modern värdepappershandel i derivativa instrument kännetecknas av att den träder in i ett avtal mellan två parter, exempelvis A och B och agerar som köpare mot säljaren och som säljare mot köparen. Man kan även uttrycka det som att A och B har som förutsättning för ett avslut att clearingcentralen träder in på detta sätt så att A och B slipper kreditbedöma annan än just clearingcentralen.

Priset blir med denna ordning den enda förhandlingsparametern i marknaden, eftersom värdepapperets (exempelvis optionens) innehåll i övrigt är standardiserad. Till skillnad från en handlarmarknad, som förekommer exempelvis på den svenska penningmarknaden, agerar clearingcentralen alltid neutralt i marknaden, dvs i vårt fall tar OM ej egna positioner, vilket också specificerats i de villkor som gäller för OMs handel och clearing. En förutsättning för att OM skall träda in i en avslutstransaktion med exempelvis en köpare är m a o att OM i det ögonblick köparen lägger en order, kan finna en säljare på exakt samma pris som köparen avseende samma antal och options-/terminsserie. Vid anmälan till clearing av ett utanför marknadsplatsen gjort avslut (interbankavslut) gäller på motsvarande sätt att OM ej tar någon egen nettoposition.

Skälet för denna ordning, tillsammans med standardiseringen av det finansiella kontraktets innehåll, är att för var och en av de ursprungliga avtalsparterna A och B möjliggöra dispositioner som är oberoende av motpartens specifika intressen efter avslutstidpunkten. Kontraktshalvorna lever, när OM trätt emellan, så att säga skilda liv. Genom denna mellanställning garanterar OM varje förpliktelses uppfyllande gentemot den som har rättigheten. Sådant garantskap kan självfallet juridiskt anordnas på annat sätt, exempelvis sätt som inte innefattar en juridisk affärstransaktion på det vis som sker hos OM och hos de övriga internationellt verksamma clearingcentralerna. En sådan ordning vore emellertid utvecklingsmässigt ett stort steg tillbaka jämfört med den renodlade linje, som nu tillämpas i Sverige och internationellt.

Eftersom syftet med OMs eller andra clearingcentralers inträde i avslutet är att skapa den nödvändiga affärsgarantin och inte att nettohandla i egen räkning, bör clearingcentraler, som bedriver verksamhet på det sätt som exempelvis OM och Stockholms Clearinghus (ägt av SOFE) gör, befrias från värdepappersskatt. En förutsättning för sådan befrielse bör vara att en sådan clearingcentral är accepterad av Bankinspektionen genom att Bankinspektionen accepterat de villkor som gäller för handeln och att clearingcentralen i övrigt kännetecknas exempelvis av följande kriterier (eller några av dem):

1. Den skall vara neutral i alla avseenden. Ägandet bör vara så spritt att ingen enskild person eller organisation får ett dominerande inflytande för det fall att ägarna är aktiva på ifrågavarande marknad. Med neutraliteten följer också att clearingcentralen ej får ta egna positioner, d.v.s. det skall alltid vara neutralt på marknaden i de köpta eller sålda instrumenten.

2. Den skall ha ett regelsystem, som godkänts av Bankinspektionen som tillsynsmyndighet. Clearingcentralen skall direkt eller indirekt utöva en kontrollfunktion för att tillgodose att regelsystemet fungerar.
3. Den skall ha ett eget kapital av viss minimistorlek och avsatta reserver för sin garantifunktion.
4. Det skall tillhandahålla utbildning rörande de rutiner som marknaden använder sig av.
5. Dess styrelseordförande skall utses efter samråd med Bankinspektionen.

Därigenom kan och bör, enligt vår uppfattning, även skattebefrielse ges till market makers som godkänts av och är avtalsmässigt knutna till sådan clearingcentral förutsatt att dessa anmälts till Bankinspektionen och berörd skattemyndighet.

Synpunkter av liknande innebörd har framförts av *optionsutredningen, Näringslivets Skattedelegation* och *SOFE. Dessa remissinstanser och OM* har vidare ifrågasatt om inte ett undantag för market makers i derivathandeln bör omfatta även sådana som inte är fondkommissionärer.

Optionsutredningen anför:

Sedan tidigare gäller den regeln att fondkommissionärer inte behöver betala omsättningsskatt vad gäller optioner och terminer avseende aktier och aktieindex. Regeln får störst betydelse i de fall då fondkommissionären uppträder som market maker i dessa instrument. De aktörer som uppträder som market makers men som inte har fondkommissionstillstånd drabbas dock av omsättningsskatt. Innebörden härav är att olika market makers inte konkurrerar på lika villkor. Likformighet kan uppnås antingen genom att undantaget för fondkommissionärer tas bort eller genom att undantagsbestämmelsen utvidgas till att avse även market makers som inte är fondkommissionärer. Problemet diskuteras inte i förslaget.

5.2 Transaktionerna

Vad gäller själva derivathandeln kan de synpunkter som framförts sammanfattas enligt följande:

- det är principvidrigt att beskatta utställande av optioner
- det är omotiverat att beskatta terminskontrakt, som inte är förenade med leverans av det underliggande värdepapperet, två gånger (dels vid ingående, dels vid den formella kontantavräkningen på stängningsdagen)
- lösenpriset bör utgöra beskattningsunderlaget vid lösen av en köpoption som avser aktier i stället för aktiens lägsta noterade betalkurs på avslutsdagen (om detta värde är högre än överlåtelsesumman) De skäl som anges härför är administrativa och praktiska problem med att avvakta kursen under en hel börsdag.

OM anför:

Även utställande av en option skall anses som en skattepliktig omsättning. Detta strider uppenbarligen mot vad som hittills gällt för omsättningsskatten, nämligen att tillskapande av ett värdepapper inte skall beskattas. Det skäl som anförs för åtgärden är ett önskemål om likformig behandling av options- och terminshandeln avseende räntebärande värdepapper. Vi – – – vill i det här sammanhanget först konstatera att en sådan likformighet inte uppnås genom att även utställande av optioner avseende obligationer – ränteoptioner – beskattas. Såväl skattebasen som skattesatsen skiljer sig nämligen åt

enligt förslaget. Än mindre kan det anförda önskemålet utgöra ett motiv för en skärpning av beskattningen på omsättning av aktieoptioner.

Den kraftiga skatteskärpning på optionshandeln som föreslås kommer att få påtagliga negativa effekter för marknadens funktionssätt. Den kraftiga ökningen av transaktionskostnaderna kommer att minska likviditeten i marknaden och därigenom också förämra prisbildningen. Skatteskärpningen kommer vidare att lägga hinder i vägen för aktörer som verkar som market-makers. Market-makerfunktionen är mycket väsentlig bl.a. för likviditeten och prisbildningen i marknaden. – – – Enligt vår mening finns inga sakliga skäl för att skatt skall tas ut vid utfärdande av optioner. Det synsätt som hittills legat till grund för avgränsningen av skattepliktiga transaktioner och som även för framtiden avses vara vägledande bör också gälla för standardiserade optioner. I sammanhanget kan också en jämförelse göras med den schweiziska omsättningsskatten som, såvitt framgår, varit en förebild vid utformningen av promemorieförslaget. I Schweiz undantas options- och terminshandeln från skatt utom i fall då optionen eller terminen leder till en överlåtelse av det underliggande värdepappret.

Motsvarande synpunkter har framförts av *SOFE, Näringslivets Skattedelegation* och *Svenska Bankföreningen.*

I fråga om terminskontrakt som inte är förenade med leverans av ett underliggande värdepapper anför *OM:*

Ett terminskontrakt utan leverans avslutas genom kontantavräkning. Ett sådant terminskontrakt är till sin innebörd liktydigt med en kombination av två olika optionspositioner. Sålunda motsvaras ett köp på termin av en innehavd köpoption och en utfärdad säljoption. Ett terminskontrakt utan leverans kan vidare givetvis inte ge upphov till en omsättning av det underliggande värdepappret. Med hänsyn till detta träffas terminskontrakt avseende aktier som inte medför leverans av skatt enbart vid kontantavräkningen på kontraktets slutdag. När kontraktet ingås tas däremot skatt inte ut. Någon ändring föreslås inte heller i det hänseendet i promemorian. Beträffande motsvarande terminskontrakt som avser obligationer föreslås däremot att skatt skall tas ut när ett kontrakt ingås och med den underliggande obligationens värde som bas.

Enligt vår uppfattning är det inte motiverat att se annorlunda på terminer i obligationer än aktieterminerna. Någon omsättning av obligationer kan inte komma till stånd på grund av kontraktet. Vad det är fråga om för en part i en sådan terminsaffär är en skyldighet att utge eller en rättighet att uppbära ett visst kontantbelopp vid kontraktstidens slut. Det är därför följdriktigt att enbart lägga detta belopp till grund för omsättningsskatt. Det ligger också helt i linje med den ordning som allmänt gäller för omsättningsskatten – – – att skatt inte tas ut när ett terminskontrakt som inte medför leverans ingås.

Liknande synpunkter har framförts av *SOFE, Föreningen Svenska Penningmarknadsmäklarna* och *Svenska Bankföreningen.*

SOFE anför:

Det kan dessutom diskuteras huruvida transaktioner som inte innebär överförande av äganderätten till ett värdepapper skall drabbas av omsättningsskatt. De kontrakt som ej leder till leverans och alltså inte innebär en överflyttning av äganderätten bör analogt med detta inte drabbas av omsättningsskatt. Vad gäller terminskontrakt som ej leder till leverans så är skattens funktionssätt sådant att de drabbas av omsättningsskatt först vid avräkning på slutdagen. Denna egenskap i skatteberäkningen medför att för

en köpt och sedan stängd position fastställs skatteunderlaget först på slutdagen trots att inga transaktioner har genomförts sedan kvittningen. Här bör diskuteras om det inte vid kvittningstillfället som det skattemässiga underlaget skall fastställas utifrån skillnaden mellan öppnings- och stängningstransaktionen.

Vad avser terminshandel bör även riktlinjer utformas för hur en så kallad future skall beskattas då detta i många avseenden skiljer sig från terminsinstrumentet och redan finns på de svenska marknaderna. Futuren bör beskattas på kvittningsdagen då skyldigheter och rättigheter upphör.

Vad slutligen gäller beskattningsunderlaget vid lösen anser *OM:*

När en aktie omsätts på grund av att en köpoption som avses i 1 § utnyttjas (löses) föreslås att aktiens lägsta noterade betalkurs på avslutsdagen skall användas om detta värde är högre än överlåtelsesumman. Vid lösen utgör lösenpriset de fakto avslutskursen som är underlag för avräkningsnota till kund, vilken kan skickas under dagen så snart det är känt om lösen skett. Att använda andra kurser, som skall avläsas under en hel börsdag skapar förutom onödiga administrativa hanteringar också en risk vid framtida längre öppethållande för aktiehandeln att avräkningsnota ej kommer att kunna skickas i tid till slutkunden.

Motsvarande synpunkter har framförts av *optionsutredningen* och *Svenska Fondhandlareföreningen.*

6 Beskattning av handeln med premieobligationer

I promemorian föreslås en löptidsanpassad beskattning av premieobligationer.

RSV anför:

De differentierade skattesatserna gäller enligt förslaget också premieobligationer. Eftersom kurserna på premieobligationerna mer är beroende av tiden till nästa dragning än av kvarvarande löptid, finns enligt RSVs uppfattning inget skäl att ha differentierade skattesatser vid omsättning av premieobligationer. Ytterligare ett skäl mot differentierade skattesatser är att inlösningsdagen inte på förhand är bestämd för premieobligationer. I vissa fall kan därför skatten inte bestämmas vid kort återstående löptid.

De föreslagna skattesatserna medför också praktiska tillämpningsproblem för banker och fondkommissionärer. Eftersom premieobligationer också säljs i mindre poster skulle skatten vid en omsättning teoretiskt kunna bli så låg som 4 öre, vilket redovisningstekniskt är synnerligen olämpligt.

Eftersom premieobligationer omsätts på i allt väsentligt samma sätt som aktier, och inte som andra papper på penning- och obligationsmarknaden, talar enligt RSVs mening starka skäl för att en eventuell beskattning av omsättning av premieobligationer utformas på samma sätt som nu gäller för omsättning av aktier.

Riksgäldskontorets fullmäktige anför:

I dagsläget är det ej möjligt att beräkna skattesatsen då inlösendagen för premieobligationer ej fastställts av riksgäldsfullmäktige. Enligt praxis fastställs den exakta inlösendagen på hösten året före inlösenåret.

Det vore i och för sig möjligt för fullmäktige att till följd av förslaget om omsättningsskatt fastställa inlösendagar för samtliga lån. Emellertid be-

gränsas härmed handlingsfriheten för riksgäldskontoret. Det vore därför naturligt om skatten utgjorde 0,03 % av vederlaget för alla löptider.

Även *Svenska Fondhandlareföreningen* har riktat kritik mot att skattens storlek inte kan bestämmas förrän inlösentidpunkten fastställts.

7 Skattesatsernas utformning

Skattesatserna vid omsättning av värdepapper på penning- och obligationsmarknaden har i promemorian bestämts i relation till värdepapperets återstående löptid.

Bankinspektionen anför:

Den föreslagna differentieringen av skattesatsen får anses vara för stor och praktiskt svårhanterlig i ett system med en så stor omsättning och volym som det nu är fråga om. Det nu föreslagna systemet medför trappstegseffekter som kan leda till att långivaren kompenserar sig räntevägen, alternativt till en felaktig prissättning på marknaden. Skillnaden i skatt för ett värdepapper med en löptid som går ut under samma kvartal som omsättningen, och ett värdepapper där löptiden utgår på första dagen av andra kvartalet är 100 procent. Enligt bankinspektionens mening bör det övervägas om inte ett system med anknytning till räntepunkter vore att föredra – eventuellt med ett tak för de längsta löptiderna.

Även *Näringslivets Skattedelegation, Föreningen Auktoriserade Revisorer* och *Svenska Fondhandlareföreningen* har framhållit skattesatsernas tröskeleffekter och de praktiska svårigheter och kostnader som uppkommer vid tillämpningen av dem.

RSV anför:

I förslaget finns nio olika skattesatser. Ur skatteadministrativ synvinkel vore naturligtvis ett färre antal skattesatser att föredra. Om det av andra skäl krävs att skatten differentieras på detta sätt har RSV i och för sig inget att erinra mot den förslagna utformningen av differentieringen. Fasta skattesatser är klart att föredra framför t ex en matematisk formel för beräkning av skatten.

8 Övriga frågor

8.1 Förvärv genom tillskott av värdepapper

I promemorian föreslås att skatteplikten skall utvidgas till att omfatta apportemissioner. Förslaget tillstyrks av *RSV*.

Svenska Revisorsamfundet anför:

Ett sådant fång, kan såsom domstolarna funnit, inte anses vara ett med köp jämförligt fång. Istället är det ett särskilt associationsrättsligt, från köp och byte, skilt fång. Enligt samfundets mening bör olika former av associationsrättsliga fång behandlas enhetligt och inte anses utgöra skattepliktig omsättning. Den föreslagna utvidgningen leder till att associationsrättsliga fång behandlas på olika sätt.

8.2 Upplupen ränta på konvertibla skuldebrev m.m.

I promemorian föreslås en uttrycklig regel om att upplupen ränta skall ingå i beskattningsunderlaget för omsättningsskatten.

Näringslivets Skattedelegation anför:

Upplupen ränta på konvertibler och optionsskuldebrev kommer genom förslaget att bli föremål för en långt hårdare beskattning än upplupen ränta på andra skuldebrev. Detta belyser att det överhuvud taget är felaktigt att medräkna upplupen ränta i basen för omsättningsskatten. Vid inkomstbeskattningen medräknas inte den upplupna räntan vid beräkningen av vinst eller förlust på en överlåtelse. Så bör inte heller vara fallet i omsättningsskattesammanhang.

Dessa synpunkter har framförts även av *Svenska Bankföreningen.*

Förslag till Lag om ändring i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper[1]

dels att 1–6 och 8–10 §§ skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas sju nya paragrafer, 7 och 11–16 §§ samt närmast före 1, 5, 8, 11 och 13–15 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Lagens tillämpningsområde
1 §[2] första stycket	1 §
Till staten skall enligt denna lag erläggas skatt på omsättning av 1. aktier, 2. konvertibla skuldebrev, 3. skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, 4. skuldebrev förenade med optionsrätt till köp av aktier, 5. teckningsbevis, 6. interimsbevis, 7. emissionsbevis, 8. inköpsrättsbevis, 9. optionsbevis, 10. köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev.	Till staten skall enligt denna lag betalas skatt på omsättning av a) aktier, konvertibla skuldebrev, skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning, skuldebrev förenade med optionsrätt till köp av aktier, teckningsbevis, interimsbevis, emissionsbevis, inköpsrättsbevis, optionsbevis, terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev samt köp- och säljoptioner som avser värdepapper enligt c), b) köp- och säljoptioner som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev, c) räntebärande löpande skuldebrev som inte anges under a), räntebärande enkla skuldebrev som avses i 32 tredje stycket lagen (1936:81) om skuldebrev samt terminskontrakt som avser värdepapper enligt denna punkt, d) svenska statens premieobligationer samt köp- och säljoptioner och terminskontrakt som avser sådana värdepapper, e) utländska värdepapper som kan jämställas med värdepapper som avses i a) – d).

Denna lag gäller även överlåtelse av sådana rättigheter eller skyldigheter som avses i första stycket och beträffande vilka registrering eller liknande förfarande tillämpas i stället för utfärdande eller överlämnande av skriftlig handling.

2 §

Med räntebärande skuldebrev avses i denna lag sådana skuldebrev där räntan finns angiven på skuldebrevet eller avkastningen framkommer som skillnaden mellan emissionskursen eller vederlaget vid förvärvet och vad som erhållits vid försäljning eller inlösen av skuldebrevet.

1 § andra och tredje styckena

Med omsättning avses köp och byte. Som köp anses även kvittning av köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier, aktieindex eller konvertibla skuldebrev. Med köp jämställs enligt denna lag kontantavräkning av köp- och säljoptioner och terminskontrakt, som avser aktier eller aktieindex.

3 §

Med köp avses enligt denna lag även förvärv genom tillskott av värdepapper som anges i 1 § första stycket a) vid bildande av aktiebolag eller vid nyemission.

Med köp avses vidare utställande av köp- och säljoptioner samt ingående av terminskontrakt.

2 § första och andra styckena

4 §

Ett köp skall anses innefatta ett säljled och ett köpled och ett byte dubbla sälj- och köpled.

För en omsättning skall skatt erläggas såväl i säljledet som i köpledet.

För en omsättning skall skatt betalas såväl i säljledet som i köpledet.

Skattskyldighet

3 §[3]

5 §

Skattskyldig är fondkommissionär som sluter avtal om omsättning av värdepapper som avses i 1 § eller medverkar till ett sådant avtal. Om den för vars räkning kommissionären medverkar inte är bosatt i Sverige skall skatt inte erläggas för hans led när omsättningen avser utländska värdepapper.

Vid omsättning där fondkommissionär inte medverkar är den skattskyldig som är bosatt i Sverige och som under ett halvt kalenderår omsätter värdepapper som avses i 1 § till ett värde av minst 500 000 kronor.

Vid bedömning av omsättningens storlek under ett kalenderhalvår skall vederlag eller del av sådant vederlag som avses i 13 § hänföras till det kalenderhalvår under vilket avslut skett.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 § tredje stycket	6 §
I fråga om var en person skall anses vara bosatt tillämpas för en fysisk person punkt 1 av anvisningarna till 53 § kommunalskattelagen (1928:370) och för en juridisk person 1 § valutaförordningen (1959:262).	
3 § fjärde stycket	7 §
Vid överlåtelse som avses i 2 § 4 mom. nionde stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall skatt inte utgå.	Vid överlåtelse som avses i 2 § 4 mom. nionde stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall skatt inte tas ut. Skatt skall inte heller tas ut vid omsättning där Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret är avtalspart.
	Skattesatser m. m.
4 §[4]	8 §
Skatten utgår med en procent av överlåtelsesumman (vederlaget). När en aktie omsätts på grund av att en köpoption som avses i 1 § första stycket 10 utnyttjas (löses) utgörs dock vederlaget i stället av aktiens lägsta noterade säljkurs på avslutsdagen, om detta värde är högre än överlåtelsesumman.	I fall som avses i 1 § första stycket a) utgör skatten en procent av överlåtelsesumman (vederlaget). I fall som avses i 1 § första stycket b) utgör skatten två procent av vederlaget för optionen. I fall som avses i 1 § första stycket c) utgör skatten en procentandel av vederlaget enligt följande tabell.

Föreslagen lydelse

Skatten är för värdepapper med en löptid som går ut under tidigast			
det 5:e	kalenderåret efter det kalenderår när omsättning sker	0,015 %	av vederlaget
det 4:e	”	0,0125 %	”
det 3:e	”	0,01 %	”
det 2:a	”	0,0075 %	”
det 1:a	”	0,005 %	”
det 4:e	kalenderkvartalet efter det kalenderkvartal när omsättning sker	0,005 %	av vederlaget
det 3:e	”	0,004 %	”
det 2:a	”	0,003 %	”
det 1:a	”	0,002 %	”
samma	kalenderkvartal som det kalenderkvartal när omsättning sker	0,001 %	”

Nuvarande lydelse

4 § andra stycket

I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

Föreslagen lydelse

Om skatten för en och samma omsättning kan beräknas med ledning av både kalenderår och kalenderkvartal skall den lägre skatten tillämpas.

I fall som avses i 1 § första stycket d) utgör skatten 0,15 procent av vederlaget.

I fall som avses i 1 § första stycket e) utgår skatten enligt de grunder som tillämpas för motsvarande svenska värdepapper.

9 §

När omsättningen avser ett terminskontrakt skall som vederlag anses det enligt kontraktet avtalade värdet på den egendom som terminskontraktet avser.

10 §

I vederlaget inräknas inte courtage, därmed jämförlig ersättning eller skatt. I vederlaget inräknas däremot ersättning för upplupen ränta. Har vederlaget bestämts i utländskt myntslag räknas det om till svenska kronor enligt bankernas noterade säljkurs på avslutsdagen.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	Fondkommissionärers handel
2 § tredje stycket	11 §
När en fondkommissionär handlar för egen räkning utgår inte skatt för hans led.	När en fondkommissionär för egen räkning omsätter värdepapper som avses i 1 § utgör skatten för fondkommissionärens led hälften av det skattebelopp som annars skulle ha utgått.
5 §	12 §
En fondkommissionär får av sin uppdragsgivare eller avtalspart ta ut ett belopp som svarar mot den skatt för den aktuella omsättningen för vilken fondkommissionären är skattskyldig.	En fondkommissionär får av sin uppdragsgivare eller avtalspart ta ut ett belopp som svarar mot den skatt i uppdragsgivarens eller avtalspartens köp- eller säljled för vilken fondkommissionären är skattskyldig.
	Skattskyldighetens inträde
6 §	13 §
Skattskyldighet inträder när avslut sker.	Skattskyldighet inträder när avslut sker. Om vederlagets storlek då inte är känd, inträder skattskyldigheten vartefter storleken blir känd.
	Registreringsskyldighet
8 §	14 §
Skattskyldiga skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering. Den som godkänns som fondkommissionär skall anmäla sig innan verksamheten påbörjas och annan skall anmäla sig när omsättningen under ett halvt kalenderår uppgått till 500 000 kronor.	Skattskyldiga skall anmäla sig till beskattningsmyndigheten för registrering. Den som godkänns som fondkommissionär skall anmäla sig innan verksamheten påbörjas. Annan skattskyldig skall anmäla sig när den omsättning som enligt 5 § andra och tredje styckena skall hänföras till ett halvt kalenderår har uppgått till 500 000 kronor.
	Redovisning av skatt m.m.
9 §	15 §
Den som är skattskyldig skall lämna deklaration för bestämda redovisningsperioder.	
Redovisningsperioden är kalendermånad för den som är skattskyl-	Redovisningsperioden är kalendermånad för fondkommissionärer

dig enligt 3 § första stycket och halvt kalenderår för den som är skattskyldig enligt 3 § andra stycket.	och halvt kalenderår för övriga skattskyldiga.

10 § 16 §

Regler för förfarandet vid beskattningen finns i lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

[1] Lagen omtryckt 1984:164.
[2] Senaste lydelse 1987:488.
[3] Senaste lydelse 1986:504.
[4] Senaste lydelse 1986:504.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-03-14

Närvarande: f. d. regeringsrådet Nordlund, regeringsrådet Bouvin, justitierådet Lind.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 25 februari 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Feldt beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1983:1053) om skatt på omsättning av vissa värdepapper.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Marianne Svanberg.

Förslaget föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagens rubrik

Lagen innebär att skatt tas ut på omsättning av vissa värdepapper. Av 1 § andra stycket i det remitterade lagförslaget framgår, att skatt också skall tas ut vid s. k. papperslös handel. Utöver vad som sägs härom i lagrådsremissen kan anmärkas, att aktiebolagslagen visserligen bygger på den förutsättningen att bolaget är skyldigt att utfärda aktiebrev åt den aktieägare som begär det, men också medger att aktiebrev inte ställs ut, ifall ingen aktieägare påfordrar att få aktiebrev (Kedner-Roos, Aktiebolagslagen, Del 1, s. 20). Det kan alltså förekomma att aktier överlåts utan att det finns något aktiebrev. Detta utgör enligt lagtexten i 1 § inte i och för sig något hinder mot att skatt tas ut på omsättningen av aktierna.

Mot bakgrund av de anförda omständigheterna föreslår lagrådet att lagen ges rubriken "Lag om skatt på omsättning av vissa värdepapper m. m." Som en konsekvens härav får 1 § skattebrottslagen (1971:69), 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m. m. och 1 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter jämkas.

1 §

Punkten c) i första stycket innebär bl. a. att omsättning av förlagsbevis och andra masspapper, som är ställda till viss man, kan föranleda beskattning. Enkla skuldebrev, som inte är avsedda för den allmänna rörelsen (jfr lydelsen av 32 § tredje stycket skuldebrevslagen), kan däremot omsättas utan att skatteplikt inträder. När det gäller löpande skuldebrev ger visserligen vad som anförts i motiven det intrycket att beskattning skall ifrågakomma endast när det gäller skuldebrev som omsätts på värdepappersmarknaden. Någon sådan begränsning finns dock inte i lagtexten. Även löpande skuldebrev som har utfärdats t. ex. i anledning av en viss affärstransaktion mellan två enskilda företag kan alltså föranleda beskattning, om borgenären överlåter skuldebrevet till tredje man, under förutsättning att skuldebrevet har ett värde på minst 500 000 kr., jfr 5 § andra stycket. Lagrådet ifrågasätter om inte de allmänna överväganden, som ligger till grund för att införa den

breddade beskattningen av handeln med värdepapper, borde leda till att löpande skuldebrev, som inte är avsedda för allmän omsättning, undantas från lagförslaget (jfr 4 § första stycket 1. lagen, 1985:571, om värdepappersmarknaden). Det kan i så fall lämpligen ske genom att i 1 § första stycket c) talas inledningsvis om "räntebärande löpande skuldebrev som inte anges under a) och som är avsedda för allmän omsättning, räntebärande enkla skuldebrev etc. . . ."

2 §

Med bestämmelserna avses att klargöra att s. k. diskonteringspapper skall anses utgöra räntebärande värdepapper. För att det syftet skall uppnås saknas anledning att först definiera vad ett räntebärande skuldebrev är. Någon sådan definition är överhuvudtaget onödig. Vad som behövs är att i lagtexten klargörs att med ränta likställs skillnaden mellan vad utställaren av skuldebrevet erhåller vid emissionen och vad han betalar när skuldebrevet infrias. Lagrådet föreslår att lagtexten formuleras enligt följande.

"Med räntebärande skuldebrev avses i denna lag även sådana skuldebrev där avkastningen framkommer som skillnaden mellan emissionskursen och vad som betalas vid inlösen."

3 §

Första stycket upptar den från 1 § andra stycket gällande lag hämtade föreskriften att med omsättning avses köp och byte. När det gäller skuldebrev måste därmed avses den situationen att borgenären överlåter skuldebrevet. Byte på gäldenärssidan, som sker med borgenärens medgivande, innefattar inte någon överlåtelse och kan därmed inte heller föranleda beskattning.

Enligt motiven i remissprotokollet undantas en slutgiltig återlösen av egna utelöpande värdepapper från beskattning. Som ett exempel behandlas härvid bl. a. det fallet att emittenten av ett lån köper upp egna skuldebrev (obligationer, certifikat, förlagsbevis etc.) för att lösa lånet eller del av lånet i förtid. Uppköpet är i själva verket ett sätt att avveckla en skuld mellan emittenten och innehavare av skuldebrev, dvs. långivaren. Det är i juridisk mening inte fråga om köp utan om förtida amortering. Man kan därför inte som i remissen säga att transaktioner av detta slag är undantagna från beskattning. De omfattas överhuvudtaget inte av skatteplikten, eftersom det inte är fråga om sådan omsättning som avses i 3 § första stycket.

I remissen uttalas att, om emittenten "sedermera överlåter värdepapperet på nytt", skatt skall tas ut på den omsättningen.

I och med att man så att säga löser in ett skuldebrev som man själv ställt ut så upphör den skuld som skuldebrevet är bärare av. Om samma skuldebrev ställs ut på nytt innebär det att ett nytt lån emitteras. I motiven anges att utgivande av skuldebrev i samband med att lån emitteras inte är skattepliktigt. Härav följer att om emittenten ger ut värdepapperet på nytt så skall detta inte föranleda beskattning.

I lagrådsremissen uttalas i fråga om de clearingcentraler, som bedriver

handel med s. k. derivatinstrument, att verksamheten vid dessa centraler inte skall belastas med omsättningsskatt. Enligt lagrådets mening får clearingcentralernas medverkan i handeln med derivatinstrument uppfattas så att centralen sluter avtal i eget namn men för annans räkning när den vid avslutet av affären träder in som avtalspart i förhållande till dels köparen dels utställaren av en option. Clearingcentralens inträde i avtalsförhållandena kan därmed inte uppfattas så att centralen ingår avtal om sådant köp som avses i 3 § första stycket, vilket innebär att clearingcentralens inträde inte i sig innefattar någon skattepliktig omsättning. En annan sak är att köparens resp. utställarens handlande innefattar skattepliktig omsättning.

I lagrådsremissens avsnitt 2.8.3 föreslås att förvärv genom tillskott av värdepapper i samband med bildande av aktiebolag eller vid nyemissioner, s. k. apportemissioner, skall anses som köp i lagens mening. 3 § andra stycket innehåller en bestämmelse härom. Lagtexten är dock, utan särskild motivering, mera begränsad än nämnda förslag. Endast när tillskottet utgörs av sådana värdepapper som anges i 1 § första stycket a) blir förvärvet att anse som köp. För att undvika tveksamhet vid tillämpningen bör lagtexten och motiven bringas i bättre överensstämmelse med varandra.

Vidare anges i skälen för förslaget att det förvärv som åsyftas är aktier eller konvertibla skuldebrev i samband med bolags bildande eller vid nyemission. Enligt 4 kap. 1 § aktiebolagslagen (1975:1385) förstås med nyemission att aktiekapitalet ökas genom att aktier tecknas mot betalning. Både vid bildande av aktiebolag och vid nyemission kan beslutas att aktie kan tecknas med rätt att tillskjuta annan egendom än pengar (apport). Utgivande av konvertibla skuldebrev regleras i 5 kap. aktiebolagslagen och benämns där emission. Kapitlet reglerar även emission av skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning av aktier. Vid båda slagen av emission kan beslutas att skuldebrev skall kunna tecknas mot tillskott av annan egendom än pengar. Lagrådet utgår från att de förvärv som avses i 3 § andra stycket är aktier vid bildande av aktiebolag eller nyemission samt konvertibla skuldebrev och skuldebrev förenade med optionsrätt till nyteckning. Om den avsedda innebörden är denna, bör orden "vid bildande av aktiebolag eller vid nyemission" ersättas med "vid bildande av aktiebolag, vid nyemission eller vid emission enligt 5 kap. aktiebolagslagen".

Enligt det föreslagna tredje stycket i 3 § skall med köp även avses utställande av köp- och säljoptioner samt ingående av terminskontrakt.

I avsnitt 2.4 i lagrådsremissen föreslår föredragande statsrådet när det gäller derivathandeln, att som köp även skall anses utställande av optioner, ingående av terminskontrakt samt återköp och återförsäljning (kvittning) av dessa instrument. Under skälen för förslaget anför statsrådet att om kontantavräkning sker utan föregående kvittningstransaktion skattefrågan bör bedömas på samma sätt som om kvittning faktiskt skett. Den föreslagna lagtexten inrymmer dock inte en sådan möjlighet. För att det som åsyftas skall omfattas av lagtexten förordar lagrådet att 3 § tredje stycket ges följande lydelse: "Med köp avses vidare utställande och kvittning av köp- och säljoptioner samt ingående och kvittning av terminskontrakt." Kontantavräkning utan föregående avtal kan inrymmas i begreppet kvittning.

12 §

Paragrafen tar sikte på en fråga som hör till det civilrättsliga förhållandet mellan fondkommissionären och dennes uppdragsgivare eller avtalspart. Det är närmare bestämt fråga om i vilken mån kostnaderna för omsättningsskatten skall kunna övervältras på kunderna. Enligt lagrådets mening saknas anledning att, i motsats till vad i allmänhet sker, i skattelagstiftning av förevarande typ uttryckligen reglera sådana spörsmål. Lagrådet förordar att bestämmelsen slopas.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll 1
Propositionens lagförslag 3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 mars 1988 8
1 Inledning 8
2 Föredragandens överväganden 9
2.1 Gällande regler 9
2.2 En breddad skattebas 9
2.3 Bestämningen av skattebasen 12
2.4 Transaktioner som beskattas 14
2.5 Kretsen av skattskyldiga 18
2.6 Skattesatser 23
2.7 Beskattning av handeln med premieobligationer 27
2.8 Övriga frågor 28
2.8.1 Utländska värdepapper 28
2.8.2 Papperslös handel 29
2.8.3 Förvärv genom tillskott av värdepapper 29
2.8.4 Beskattningsunderlaget vid lösen av en köpoption som avser aktier 30
2.8.5 Ersättning för upplupen ränta 31
2.8.6 Skattskyldighetens inträde m.m. 32
2.9 Förslagets statsfinansiella effekter 33
3 Ikraftträdande 34
4 Hemställan 34
5 Beslut 34

Bilaga 1 Sammanfattning av promemorian (Ds Fi 1987:9) Översyn av skatten på omsättning av värdepapper 35
Bilaga 2 Remissammanställning 37
Bilaga 3 Till lagrådet remitterat lagförslag 64
Bilaga 4 Lagrådets yttrande 70